

Heidi Koskinen

Musiikillinen aikamatka lapsuuteen

Kehollinen ilmaisu, luovuus ja ryhmätoiminta nuoren kasvun ja kehityksen tukena

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Musiikkipedagogi

Musiikin koulutusohjelma

Opinnäytetyö

26.11.2012

Tekijä Otsikko Sivumäärä Aika	Heidi Koskinen Musiikillinen aikamatka lapsuuteen – kehollinen ilmaisu, luovuus ja ryhmätoiminta nuoren kasvun ja kehityksen tukena 41 sivua + 4 liitettä + DVD 26.11.2012
Tutkinto	Musiikkipedagogi
Koulutusohjelma	Musiikin koulutusohjelma
Suuntautumisvaihtoehto	Varhaisiän musiikkikasvatus ja taiteen soveltava käyttö
Ohjaajat	Annu Tuovila, MuT Sanna Vuolteenaho, MuM
<p>Opinnäytetyöni aiheena on Musiikillinen aikamatka lapsuuteen –projekti, jonka toteutin lohjalaisen Anttilan yläkoulun 8-9-luokkalaisten A-valinnaismusiikkiryhmän kanssa kevään ja syksyn 2011 aikana. Projektin tavoitteena oli tuottaa oppilaiden omiin lapsuusmuistoihin pohjautuva juonellinen konsertti, jonka toteutuksessa panostettiin erityisesti liikkeeseen, ilmaisuun ja visuaalisuuteen. Projekti koostui kolmesta oppilaille pidetystä työpajakerrasta, harjoituksista sekä kahdesta konsertista.</p> <p>Opinnäytetyöni käsittelee erityisesti kehollisen ilmaisun, ryhmätoiminnan ja oman luovuuden merkitystä nuorten kasvussa ja kehityksessä. Nuori ihminen kokee elämässään merkittäviä psykososiaalisia muutoksia. Kehonkuva, minuus, identiteetti, maailmankuva, arvot ja moraalit muuttuvat sekä itsenäistyminen ja irtautuminen vanhemmista alkavat. Kaverit ja heidän mielipiteensä ovat nuorelle erittäin tärkeitä. Tukemalla nuoren luovuutta ja ilmaisua voidaan tukea myös nuoren kasvua ja kehitystä tasapainoiseksi yksilöksi.</p> <p>Varhaisiän musiikkikasvattajalla on käytössään monia työkaluja, joiden avulla musiikkikasvatusta voidaan toteuttaa elämyksellisesti monia eri työtapoja hyödyntämällä. Vaikka projekti toteutettiinkin murrosikäisten kanssa, rakentui opetuskokonaisuus varhaisiän musiikkikasvattajan osaamiseni pohjalta.</p> <p>Opinnäytetyön raportti-osassa avaan ensin projektin taustalla vaikuttaneita teemoja; liikkeen, luovuuden ja ryhmätyöskentelyn merkitystä nuoren tasapainoisessa kasvussa. Lisäksi pohdin mitä pedagogilta vaaditaan luovassa projektissa työskentelyssä. Lopuksi kerroin projektin toteuttamisesta sekä arvioin sen onnistumista tavoitteideni pohjalta. Tätä kautta pyrin myös osoittamaan, miksi liike ja ilmaisu ovat tärkeitä musiikinopetuksessa.</p> <p>Sekä esiintyjiltä että yleisöltä saadun palautteen perusteella tämänkaltaisen toiminta oli uutta ja erilaista, ja sitä toivottiin myös tulevaisuudessa lisää. Toivon työni toimivan inspiraationa sekä tarjoavan ideoita kaikille, jotka ovat kiinnostuneita oppilaiden oman ilmaisun kehittämisestä.</p>	
Avainsanat	Peruskoulu, nuoret, musiikkikasvatus, luovuus, liike, ilmaisu, improvisointi

Author Title Number of Pages Date	Heidi Koskinen Musical Time Travel to Childhood – Supporting the Growth of Adolescents through Movement, Invention and Group Work 41 pages + 4 appendices + DVD 26 November 2012
Degree	Bachelor of Music
Degree Programme	Music
Specialisation option	Early Childhood Music Education and Community Music
Instructors	Annu Tuovila, DMus Sanna Vuolteenaho MMus
<p>My final project, Musical Time Travel to Childhood, was carried out in an elective music class at Anttila Junior High School during spring and fall 2011. The aim of the project was to produce a concert based on the students' childhood memories highlighting particularly movement, expression and visual aspects of the production. The project consisted of three workshops, rehearsals and two concerts.</p> <p>In my final report I focus on physical expression, group work and the meaning of creativity in adolescence. Young people experience significant psychosocial changes in their body image, selfhood, identity, worldview, morality and relation to their parents. By supporting their creativity and expression we can also help them to grow to become well balanced individuals.</p> <p>Early childhood music educators are trained to use different methods in their work to make music education more affective. Although I worked with adolescents in this project, I planned each class based on my knowledge in early childhood music education.</p> <p>In the written report I first talk about the cornerstones of my project, such as movement, creativity and group work with young people and things we have to take into consideration as pedagogs while working in this kind of project. I also report on the execution of the project and evaluate the result in reference to the goals I had set for myself. I also point out why it is important to use movement and expression in music education.</p> <p>After our concerts the performers as well as the audience said that this kind of project was something they would definitely want to do more in the future. I hope that my final project inspires everybody who is interested in developing their students' self-expression.</p>	
Keywords	Junior high school, adolescents, music education, invention, movement, expression, improvisation

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Musiikillinen aikamatka lapsuuteen -projektin lähtökohtia	3
2.1	Nuoret ja taide	6
2.1.1	Nuori ja luovuus	8
2.1.2	Koulu luovuuden tukijana	9
2.2	Ryhmä työympäristönä	11
2.3	Liike ja ilmaisu musiikin tekemisen välineinä	13
2.4	Lapsuusmuistot	15
3	Pedagogina luovassa projektissa	18
3.1	Opettaja luovuuden ja ilmaisun tukijana	18
3.2	Luovuuden jäljillä: harjoituksia työpajoista	20
4	Musiikillinen aikamatka lapsuuteen –projektin toteutus	24
4.1	Projektin aloitus ja työpajoihin valmistautuminen	24
4.2	Työpajat ja harjoitukset	26
4.3	Esitettävät kappaleet	27
4.4	Konsertit	28
4.5	Projektin purku	29
4.6	Visuaalinen suunnittelu ja toteutus	31
5	Projektin arviointia	32
6	Pohdinta	37
	Lähteet	40
	Liitteet	
	Liite 1. Saatekirje oppilaille	
	Liite 2. Lapsuusmuistot- ja lastenlaulut-kyselylomake	
	Liite 3. Musiikillinen aikamatka lapsuuteen –konsertin käsikirjoitus	
	Liite 4. Palautekyselylomake oppilaille	
	Liite 5. Musiikillinen aikamatka lapsuuteen –konsertin dvd	

1 Johdanto

Rytmi. Se on läsnä jokapäiväisessä elämässämme. Se on läsnä kaikessa musiikissa. Se on läsnä kehossamme. Äidin sydämen syke on ensimmäinen lapsen kuulema asia. Vauvamuskarissa näkee hyvin, kuinka vauvat lähtevät hytkymään spontaanisti musiikin mukana. Isompienkin lasten kanssa uutta kappaletta lähestytään usein ensin liikkuen, sillä kun musiikki on saatu sisälle kehoon, on sitä helpompi lähestyä muiden työtapojen kautta. Liikkuminen on tärkeä osa lapsen jokapäiväistä elämää, ja lapset rakastavat kokeilla eri tapoja liikkua.

Miksi musiikin luonnollinen kehollinen kokeminen sitten vähenee kasvaessamme? Ehkä se selittyy osittain nuoruuden fyysisellä kehityksellä, kun oma keho tuntuu vieraalta eikä siinä ole luontevaa olla. Ehkä se selittyy osittain nyky-yhteiskunnan yksilö- ja suorituskeskeisellä kulttuurilla, jossa yksilön omalle luovuudelle ja ympäröivän maailman kokonaisvaltaiselle aistimiselle ja kokemiselle ei ole enää aikaa ja tilaa. Ehkä se selittyy suomalaisella kulttuurilla, johon kuuluu tietynlainen pidättyväisyys, eikä esimerkiksi tunteita ilmaista yhtä elävästi ja kokonaisvaltaisesti kuin monessa muussa kulttuurissa.

Sain idean opinnäytetyöhöni omien esiintymiskokemusteni kautta, sillä minulle musiikin kehollinen ilmaisu ei ole koskaan tuntunut kovin luontevalta, ja etenkin yläkouluaikana olin kuin puupökökelö esiintyessäni. Nykyisten musiikkipedagogiopintojeni aikana olen kuitenkin saanut uutta varmuutta ja rohkeutta liikkeen käyttöön musiikissa erilaisten harjoitusten kautta, joita olemme tehneet niin varhaisiän musiikkikasvatuksen opettajiemme kuin vierailevien opettajienkin kanssa. Tästä innostuneena halusin lähteä kokeilemaan, voisivatko samat harjoitukset höystettynä varhaisiän musiikkikasvatuksen työmenetelmillä toimia myös yläkoululaisten kanssa vapauttaen heidän kehollista ilmaisuun.

Toteutin opinnäytetyöni minulle tutussa lohjalaisessa Anttilan yläkoulussa A-valinnaismusiikkiryhmän kanssa. Oppilaat olivat projektin alkaessa 8. luokalla ja projektin päättyessä 9. Luokalla. Koko projektini tähtäsi marraskuussa 2011 esitettyihin kahteen koulukonserttiin, joita varten pidin oppilaille syksyn 2011 aikana 3 työpajaa sekä työskentelin heidän musiikintunneillaan yhteistyössä musiikinopettajan kanssa kappaleten, repliikkien sekä muiden konserttia varten harjoiteltavien asioiden parissa. Tär-

keimmät tavoitteet olivat liikkeen ja kehollisen ilmaisun tuominen esitykseen sekä esityksen valmistaminen ryhmänä.

Valmis opinnäytetyökonsertti taltioitiin videolle, joka on tämän opinnäytetyön liitteenä. Video on kuvattu oppilasvoimin Tytyrin alakoululle esitetystä konsertista. Videosta valmistetun dvd:n tarkoituksena on tarjota lukijalle mahdollisuus nähdä koko projektin lopputulos, eikä se siis kerro siitä tärkeästä prosessista, jonka aikana konsertti valmistui. Konserttiin johtanutta prosessia ja projektin muuta etenemistä kuvaankin tässä opinnäytetyöni kirjallisessa osiossa.

Opinnäytetyöni raporttiosa koostuu kahdesta osasta. Ensimmäisessä osassa, luvuissa 2 ja 3, avaan projektini kannalta tärkeitä teemoja kehollisuutta, ilmaisua ja ryhmätyöskentelyä teorian tiedon valossa. Toisessa osassa, luvuissa 4 ja 5, kerron tarkemmin projektistani sekä arvioin asettamieni tavoitteiden toteutumista projektin aikana. Lopuksi pohdin vielä luvussa 6 projektiani kokonaisuutena.

2 Musiikillinen aikamatka lapsuuteen -projektin lähtökohtia

Opinnäytetyöni aihe syntyi syksyllä 2010 opinnäytetyön suunnittelukurssilla. Pohtiesani aiheita opinnäytetyölleni tiesin heti, että opinnäytetyöni tulee koostumaan toiminnallisesta ja kirjallisesta osiosta. Kohderyhmäksi työlleni valikoituivat pian yläkoululaiset, sillä kouluikäisten kanssa työskentely on itselleni tuttua useamman vuoden ajalta jo ennen varhaisiän musiikkikasvatuksen opintojen aloittamista. Näin ollen nuorten kanssa työskenteleminen tuntui luontevalta ja mielekkäältä valinnalta.

Kehollinen ilmaisu musiikissa nousi työni kantavaksi teemaksi, ja projektin edetessä korostuivat myös ryhmätyöskentely ja luovuus. Esiinnyin itse koko yläkouluajan aktiivisesti bändini kanssa laulajana varmasti jokaisessa koulun juhlassa ja monissa muissakin tilaisuuksissa. Minulle musiikin ja etenkin kehollisen ilmaisun yhteen liittäminen ei ole koskaan ollut helppoa eikä tule luonnostaan. Olen myös kova jännittämään, ja jännitys tuo omalta osaltaan lukkoja liikkumiseen ja ilmaisuun ilmeiden ja eleiden kautta. Vasta nykyisten musiikkipedagogiopintojeni aikana olen alkanut rohkaistumaan esiintyessäni ja koen, että suurin kiitos siitä kuuluu harjoituksille, joita olemme tehneet opintojen aikana. Näitä harjoituksia halusin hyödyntää projektissänikin lähtiessäni tutkimaan, miten voisin varhaisiän musiikkikasvatuksen opintojen aikana kartuttaman osaamiseni kautta auttaa nuoria löytämään vapautta keholliseen ilmaisuunsa.

Projektiluontoisen opinnäytetyön suurena inspiraationa toimi Kulttuurisilta-hanke. Se oli Metropolia Ammattikorkeakoulun vuosina 2008-2011 musiikin koulutusohjelmassa toteutettu EU-hanke, jossa musiikin koulutusohjelma yhteistyössä Helsingin, Vantaan, Espoon ja Kauniaisten kaupunkien kanssa kehitti kulttuuripalvelujen tavoitettavuutta ja vaikuttavuutta. Tavoitteena oli tuoda taide ja kulttuuri lähelle etenkin sellaisia ryhmiä, jotka muuten jäivät helposti niiden ulkopuolelle. Tällaisia ryhmiä ovat esimerkiksi lapset, nuoret, maahanmuuttajat ja vanhukset. (Kulttuurisilta-hanke 2012.)

Kulttuurisilta-hanke käynnistyi Metropoliasa samana vuonna, kun aloitin musiikkipedagogin opintoni, joten olen opiskellut erilaisten projektien aikakaudella työskennellen monissa eri taide- ja kulttuuriympäristöissä. Olemme tehneet varhaisiän musiikkikasvatuksen opintojen puitteissa runsaasti projekteja mm. koululaisten, ikäihmisten, päiväkotien sekä esimerkiksi Helsingin Kaupunginmuseon kanssa. Näin olen saanut paljon kokemusta projektiluontoisesta työskentelystä erilaisissa työympäristöissä ja erilaisten ihmisten kanssa. Pidän erityisesti siitä, kuinka eri työympäristöihin sijoittuvien projekti-

en myötä on mahdollista tuoda oman erityisalan osaamista muiden saataville, ja parhaimmillaan motivoida esimerkiksi koulun opettajaa ammentamaan ideoita omaan opetukseensa ja luomaan oppilaille monipuolisempia kokemuksia taiteen parissa.

Kulttuurisilta inspiroi minua myös projektini teemassa lapsuuden muistelussa. Olin pitämässä Kulttuurisillan kautta Helsingin kaupungin palvelutaloissa työpajoja, jotka olivat osa tanssitaiteilija Hanna Brotheruksen ja muusikko Reijo Aittakummun *Tähän asti*-projektia. *Tähän asti* kuljetti Metropolia Ammattikorkeakoulun musiikinopiskelijat, Espoosta, Helsingistä ja Vantaalta kotoisin olevat ikäihmiset, kuorolaiset sekä Kallion ilmaisutaide lukion oppilaat ja Käpylän musiikkiopiston pienet viulistit yhteiselle matkalle, jossa pohdittiin muistoja, ihmisyyttä ja yhteisyyttä musiikin ja tanssin kautta.

Olin ensin ajatellut, että projektissani yläkoululaiset olisivat voineet mennä paikalliseen vanhainkotiin esittämään ikäihmisille heidän lapsuudestaan tuttuja lauluja, mutta lopulta aiheen laajuuden takia valitsin työstettäväksi oppilaiden lapsuusmuistot ja lapsuudesta tutut laulut. Konserttien kohdeyleisöksi valikoituivat oppilaiden ikätoverit ja nuoremmat lapset, sillä monilla niin esiintyjistä kuin yleisöstäkin oli varmasti samanlaisia kokemuksia lapsuudestaan. Näin konserteista saatiin luotua esiintyjä ja yleisöä yhdistävä kokemus, jossa kaikilla oli mahdollisuus palata hetkeksi lapsuuteensa yhteisten kokemusten ja musiikin kautta. Tästä teemasta kumpusi myös projektin nimi, *Musiikillinen aikamatka lapsuuteen*.

Olen saanut opintojeni aikana runsaasti välineitä elämyksellisen ja monipuolisesti erilaisia työtapoja hyödyntävän opetuksen toteuttamiseen työssäni musiikkileikkikoulunopettajana. Yksi projektin ammatillisessa mielessä tärkeimmistä lähtökohdista olikin lähteä nimenomaan varhaisiän musiikkikasvattajan osaamista soveltaen tekemään yläkoululaisten kanssa projektia, jossa musiikkiin yhdistettäisiin monipuolisesti liikettä, kuvaa, teatteria sekä kokonaisvaltaista kehollista ilmaisua. Minulle oli koko projektin ajan tärkeää muistaa, että en ole teatteri-ilmaisun ohjaaja tai edes yläkoulun opettaja, vaan varhaisiän musiikkikasvattaja, ja teen työtäni sen osaamiseni valossa. Halusin tutkia, mitä voisin oman ammatillisen osaamiseni avulla tuoda lisää peruskoulun musiikinopetukseen.

Anttilan yläkoulu oli minulle helppo paikka lähteä tekemään projektia, sillä olen paitsi käynyt siellä oman kouluni myös työskennellyt siellä lukion jälkeen sijaisena. Näin ollen sekä koulu että sen toimintatavat olivat minulle entuudestaan tuttuja, joten minun ei tarvinnut ottaa ylimääräistä stressiä niistä asioista. Projektin mukaan otetun luokan

musiikinopettajana toimi oma isäni, ja tämä seikka toi itselleni tavallaan työparin projektiin, sillä pystyimme tekemään yhteistyötä projektin parissa myös koulun ulkopuolisella ajalla. Oman isän kanssa työskentely oli samaan aikaan valtava tuki ja turva, mutta myös suuri stressitekijä. Pohdin sitä lisää luvussa kuusi.

Koko projektini kannalta tärkein teema oli alusta saakka liikkeen ja kehollisen ilmaisun liittäminen musiikkiin. Teeman valikoitumiseen vaikutti suurelta osalta oma kokemukseni siitä, että liike ja kehollinen ilmaisu eivät ole kaikille automaattisesti luonnollinen osa musiikkia. Koko projekti tähtäsi marraskuussa 2011 esitettäviin konsertteihin, joihin oli tavoitteena tuoda visuaalista näyttävyyttä, liikettä ja ilmaisua musiikin tueksi. Vaikka suurin tavoite olikin oppilaiden oman ilmaisun kehittyminen, tarjosi projekti heille pienen pintaraapaisun myös siitä, mitä kaikkea juonellisen ja visuaalisesti näyttävän konsertin rakentaminen vaatii.

Toinen alusta saakka tärkeä teema oli yhdessä tekeminen. Nuorille yhdessä tekeminen on tärkeää, sillä se kehittää sosiaalisia taitoja ja auttaa oman identiteetin muodostumisessa. Vaikka ryhmätyöskentelyn ja ryhmässä toimimisen pitäisi olla opetussuunnitelman perusteella olennainen osa opiskelua, tosielämässä se ei tunnu aina menevän näin. Tuloshakuisuuteen ja kilpailuun kasvaminen alkavat jo nuorella iällä. Nämä elementit ovat väistämättä läsnä myös koulussa ja taide- ja taitoaineissakin. Musiikkiakin tehdään monesti yksilöinä ja suorittaen, jolloin musiikin tekemisestä ja esittämisestä katoaa suuri osa sen tarjoamasta nautinnosta. Tähän seikkaan halusin pureutua tarkemmin projektissani. Vaikka on tärkeää, että jokainen pitää huolta omasta vastuualueestaan on myös tärkeää, että toimitaan yhdessä ryhmänä.

Kolmas tärkeä teema oli nuorten itse tekeminen ja nuorista lähtevän luovuuden hyödyntäminen. Halusin, että esitys tehtäisiin nuorista itsestään lähtevien ideoiden pohjalle ja itse lähinnä ohjaisin nuoria oikeaan suuntaan. Kun nuoret saavat olla itse aktiivisesti mukana tekemässä, projektista myös muodostuu heille henkilökohtaisempi kuin silloin, jos kaikki tekeminen on ennalta käsikirjoitettua.

Aloin etsimään teoretietoa projektini pohjalle oikeastaan vasta kirjoitusvaiheen alussa, jolloin myös minulle itselleni aukenivat kaikki ne asiat, jotka projektiin liittyivät. Henkilökohtaisena tavoitteenani oli ollut saada oppilaat avautumaan kehollisesti, saada heidät uskaltamaan käyttämään kehoaan luontevasti esittäessään musiikkia, saada heidät ilmaisemaan musiikissa ilmeneviä tunteita kehonsa kautta sekä saada heidät tekemään kaikkia näitä asioita yhdessä ryhmänä. Kuitenkin selattuani lähdeaineistoa huo-

masin, että tämäntyyppisellä projektilla on paljon syvempiä ja kauaskantoisempiakin vaikutuksia nuoren elämässä.

Tässä luvussa avaan näitä projektini taustalla vaikuttavia asioita. Ensimmäiseksi tarkastelen nuoria taiteen tekijöinä sekä taiteen ja oman luovuuden kautta työskentelyn merkitystä nuoren tasapainoiseen psyykkiseen kehitykseen. Seuraavaksi kerron ryhmätyöskentelystä ja siihen liittyvistä asioista, kuten ryhmädynamiikasta ja miten ohjaaja voi siihen vaikuttaa. Tämän jälkeen käyn läpi kehollisen ilmaisun merkitystä musiikissa ja nuoren elämässä ja lopuksi pohdin lapsuusmuistojen käyttöä projektin lähtökohtana.

2.1 Nuoret ja taide

Nuoret kohtaavat elämässään monenlaisia kehityshaasteita. Jari Sinkkonen (2008, 23) kirjoittaa puberteetin olevan yksi nuoruusiän suurimmista haasteista. Nuorten pitäisi saada yhdistettyä nopeasti kasvanut ja muuttunut ruumis, voimakkaasti kuohuva seksuaalisuus ja siihenastinen psyykkinen kehitys toisiinsa. Tämä prosessi on haastava ja vaikea ja sujuu harvoin ilman minkäänlaisia ongelmia. Toiset selviävät nuoruusiän kehityshaasteista paremmin, toiset taas turvautuvat esimerkiksi alkoholiin pahan olonsa lievittämiseksi. (Sinkkonen 2008, 26-27.) Sinkkonen kuitenkin toteaa, että nuoruusiässä luovuus puhkeaa kukkaan, ja luovaan taiteelliseen toimintaan nuoren on mahdollista purkaa vaikeitakin tunteita ja ajatuksia hyväksyttävällä tavalla (Sinkkonen 2008, 27-28).

Musiikkiterapeutti Heidi Ahonen kirjoittaa teoksessaan *Löytöretki itseen* (1997), että taide voi näytellä monenlaisia rooleja ihmisen elämässä. Taiteen avulla ihminen voi ilmaista ja käsitellä tunteitaan, niin positiivisia kuin negatiivisiakin. Taide toimii myös kommunikaatiokeinona ja vuorovaikutuksen välineenä. Lisäksi taide aktivoi mielikuvia, mikä esimerkiksi musiikissa tapahtuu aktivoimalla aivojen tunne-elämyksiä säätelevä ja muistoja varastoiva limbinen keskus. (Ahonen 1997, 15-17.)

Seija Karppisen, Inkeri Ruokosen ja Kari Uusikylän koostaman 13-16-vuotiaiden kehitystä, maailmankuvaa ja taidekasvatusta käsittelevän artikkelikokoelman *Nuoret ja taide – ilolla ja innolla, uhmalla ja uholla* (2008) esipuheessa todetaan, että taide antaa lukuisia mahdollisuuksia nuoruuden kehitysvaiheen läpikäymiseen ja tunteiden ilmaisuun. Lisäksi se antaa myös suoraa tunnepohjaista tietoa nuoresta itsestään. Taide tarjoaa paitsi monipuolisen tarkastelukentän yhteiskuntamme ajankohtaisimpiin teemoihin myös mahdollisuuden työstää taiteen henkilökohtaisia ja kulttuurisia merkityksiä

jokaiselle kasvavalle nuorelle. Taideaineiden kautta opitaan keskittymistä, saadaan eväitä elämänhallinnalle ja toisaalta lisätään nuoren hyvinvointia aktiivisen ja mielekkään toiminnan kautta. Taide tarjoaa myös otollisen kentän luovuudelle ja uusille tulevaisuuden ideoille. (Karppinen, Ruokonen & Sinkkonen 2008, 7.) Ahosenkin (1997, 70) mukaan taide on turvallinen tapa purkaa tunteita vahingoittamatta toisia tai ympäristöä. Se on myös sosiaalisesti hyväksyttävä tapa tuoda esiin vaikeita, jopa tabuina pidettyjä tunteita.

Kari Uusikylä ottaa artikkelissaan *Taide, moraali ja kauneuden kaipuu* (2008, 15-16) kantaa nyky-yhteiskunnassa vallitsevaan yksilökeskeisyyteen. Yksilöpalvonnan, idoleiden ja ”turhien julkkisten” aikana unohtuu helposti, että tasapainoisen ja onnellisen elämän perustana ovat kuitenkin aidot ja kestävät ihmissuhteet, joissa tajutaan oma vastuu ja tekojen seuraamukset. Uusikylä kirjoittaa, että yksi nuorten taideharrastusten ydintehtävistä on yksilöllisyyden ja yhteisöllisyyden tasapainon löytäminen. Jokaisella on oikeus toteuttaa itseään ja omaa lahjakkuuttaan, mutta ei käyttämällä muita hyväksi.

Nuorten taiteen tekemisessä on tärkeää herättää nuorten luottamus siihen, mitä he tekevät. Nuorille kaverit ja heidän mielipiteensä ovat erityisen tärkeitä, ja nuorelle voi olla vaikeaa ilmaista itseään aidosti torjumisen pelossa. Onkin tärkeää, että etenkin ryhmässä taidetta tehtäessä on läsnä aikuinen, joka tuo nuorille tukea ja turvaa ja luo toimintaympäristöstä turvallisen myös yritykselle ja erehdykselle.

Uusikylä (2008, 18-19) kirjoittaaakin nuorten tarvitsevan rohkaisua. Uusikylän mukaan etenkin luovilla yksilöillä on vaara joutua syrjityiksi ja kiusatuiksi koulussa, sillä valtavirran vastustaminen ja kyseenalaistaminen eivät ole suotavia piirteitä koulumaailmassa. Toisaalta on huomattava, että kaikki eivät ole sosiaalisesti suuntautuneita, ja ajoittaiseen yksinäisyyteen on jokaisella oltava oikeus, kunhan se on vapaaehtoista eikä johdu yhteisön torjunnasta (Uusikylä 2008, 15).

Ahonen (1997, 14) toteaa, että taiteen tekeminen on usein kiinni haluamisesta ja uskaltamisesta. Ahosen mukaan jokainen ihminen osaa tehdä taidetta, jos vain saa siihen mahdollisuuden. Itse pyrin tähän antamalla oppilaille mahdollisimman paljon tilaa ja vapautta vaikuttaa projektin kulkuun. Näin sain heidät motivoitua projektin pariin, ja he myös sitoutuivat siihen hyvin. Musiikinopettajan välityksellä sain tapaamistemme välisäkin oppilailta viestejä, joissa he kertoivat uusista ideoistaan projektin suhteen. Myös

projektin lopussa keräämässäni palautteessa oppilaat korostivat sitä, että oli ollut hyvä, että he saivat vaikuttaa niin paljon projektin aikana.

Taiteen opiskelu on aina prosessi, jossa ihmisen itsetuntemuksen lisääntyminen ja tunne-elämän ja identiteetin vahvistuminen kasvavat matkan varrella (Karppinen, Ruokonen & Uusikylä 2008, 7). Tämän prosessinomaisuuden huomasin hyvin myös omassa projektissani, jossa oppilaiden ilmaisun ja liikkumisen vapaus kasvoi selvästi kerta kerralta.

2.1.1 Nuori ja luovuus

Ahonen (1997, 13) kirjoittaa, että luovuus on terveyttä. Se on myös voimavara, joka löytyy jokaisesta ihmisestä, ja jonka avulla ihminen voi ymmärtää ja rakentaa ympäröivää ja sisäistä maailmaansa. Luovuus on leikkimielistä ja spontaaniutta, avoimuutta ja herkkyyttä, ja sen avulla ihminen voi ratkaista ongelmia, leikkiä, nauttia ja rentoutua. Ahosen mukaan luovuus on jokaisen ihmisen persoonallisuuden osa, jonka avulla ihminen pystyy tasapainottelemaan itsensä ja ympäristönsä kanssa. Luovuus on ”psykkinen tapahtuma, jossa uudet ideat, ajatukset ja tunnekuvat yhdistyvät siten, että luotu yhdistelmä on enemmän kuin pelkkä yhdistettyjen aineiden summa”. (Ahonen 1997, 23.)

Luovuus on olemassa jokaisessa ihmisessä. Luovuus on itse itseään uudistavaa, ja se lisääntyy ja rikastuu käytössä (Ahonen 1997, 50). Liiallinen itsekritiikki voi kuitenkin tuhota luovuuden ja siihen liittyvän nautinnon. Etenkin aikuisten kyynisyys ja sarkastisuus toimivat ihmettelevän luovuuden vastakohtina. Myös lapsuuden huonot kokemukset vaikkapa laulukokeista ovat saattaneet jäädä kummitelemaan mieleen ja estämään luovuutta. (Ahonen 1997, 18.) Nuorille on tärkeää painottaa, että heillä on myös lupa epäonnistua. Ihmiset ovat yksilöitä, ja jokaisella yksilöllä on omat ainutlaatuiset kykynsä ja lahjansa. Kukaan ei ole täydellinen, mutta silti jokainen meistä on täydellisesti oma itsensä ja ainutlaatuinen persoonansa. (Ahonen 1997, 60.)

Mielikuvitus ja mielikuvat ovat luovan toiminnan alku. Mielikuvitus on ajatusten virta, jonka voi kokea eri aistien kautta. Mielikuva taas on sisäinen näkemys kokemuksista tai fantasioista. Ihminen käyttää mielikuvitustaan koko ajan: ajatellessaan, muistellessaan, suunnitellessaan. Mielikuvitus voi antaa taiteelle sisällön, mutta se voi myös tukahduttaa luovuuden vääristyneiden mielikuvien kautta. (Ahonen 1997, 21-22.)

Luovuus voi olla myös epäsuotuisasti ilmenevää ja sosiaalisesti tuhoavaa. Jos ihminen ei ole avoin kaikille kokemuksilleen, saattaa hän suunnata luovan toimintansa pahimmillaan toisia ihmisiä vahingoittavaan toimintaan (Uusikylä, 2008, 16).

Tiesin jo ennen projektin aloitusta, että minun on ensiarvoisen tärkeää saada motivoitua nuoret heti alusta saakka sitoutumaan projektiin. Nuoret voivat olla valtavan kekseliäitä ja luovia, kunhan ovat innostuneita siitä mitä ovat tekemässä. Lastenlaulujen esittäminen ja lapsuusmuistoihin palaaminen ja niiden käsitteleminen kehollisen ilmaisun kautta eivät välttämättä ole nuorille niitä kaikista omimpia ja motivoivimpia aiheita, joten halusin, että nuoret olisivat heti alusta saakka mahdollisimman paljon itse mukana projektissa. Näin projektista muodostuisi heille henkilökohtainen, ja näin ollen heidät olisi helpompaa saada sitoutumaan tekemiseen. Taktiikkani myös toimi, ja oppilaat olivat erittäin motivoituneita ja sitoutuneita toimintaan koko projektin ajan.

2.1.2 Koulu luovuuden tukijana

Kari Uusikylä (2008, 15) kirjoittaa, että opetus ja kasvatustyö on toimintaa, joka tapahtuu opetussuunnitelman mukaan ja jonka ylimpänä päämääränä on eheäksi persoonallisuudeksi kasvaminen. Tämän tavoitteen saavuttamiseen pyritään kaiken opetus- ja kasvatustoiminnan kautta. Myös Suvi Saarikallion (2009, 228) mukaan olennainen osa peruskoulun tavoitteita on nuoren kokonaispersoonallisuuden tukeminen. Opetuksen lisäksi kasvatustyö on olennaisessa osassa opettajien arjessa, ja musiikkikasvattajilla on käytössään väline, jonka avulla on paitsi helppoa lähestyä nuoria, myös mahdollista tukea heidän kasvuaan.

Perusopetusta ja sen ohessa tapahtuvaa kasvatustyötä toteutetaan opetussuunnitelman mukaan. Jokaisella kunnalla on oma opetussuunnitelmansa, jonka perusteella laaditaan vielä koulukohtaiset opetussuunnitelmat. Kuntakohtaista opetussuunnitelmaa varten on olemassa kansallinen kehys, opetussuunnitelman perusteet, johon kuntakohtaisen opetussuunnitelman tulee nojautua. Opetussuunnitelman perusteet pohjautuu oppimiskäsitykseen, jossa oppiminen nähdään yksilöllisenä ja yhteisöllisenä tietojen ja taitojen rakennusprosessina, jonka kautta syntyy kulttuurinen osallisuus. Perusopetuksen opetussuunnitelmassa päätetään perusopetuksen opetus- ja kasvatustyöstä sekä täsmennetään opetussuunnitelman perusteissa määritellyjä tavoitteita ja sisältöjä sekä muita opetuksen järjestämiseen liittyviä seikkoja. (Lohjan kaupunki 2012.)

Erityisen tärkeäksi koen opetussuunnitelmaan kirjatun tavoitteen kannustavan vuorovaikutuksen, yhteistyön, yhteisen vastuunoton ja osallisuuden edistämisestä. Suunnitelman mukaan erityistä huomiota kiinnitetään oppilaiden mahdollisuuksiin vaikuttaa omaan ja yhteiseen työskentelyyn sekä toimintaympäristöön. Osallisuuden kautta tuetaan oppimista, hyvinvointia sekä vastuulliseksi ihmiseksi ja yhteiskunnan jäseneksi kasvamista. (Lohjan kaupunki 2012.) Yksi tärkeimmistä projektini taustalla vaikuttaneista teemoista olikin ryhmätoiminnan merkitys nuoren kasvun ja kehityksen tukena, sekä oppilaiden aktiivinen osallistuminen projektin kulkuun ja esityksen valmistamiseen.

Jokaisella on taipumus itseilmaisuun ja itsensä toteuttamiseen. Nuorilla on halu kehittyä, kypsyä ja ilmaista itseään, mutta usein tämä halu hautautuu psykologisten puolustusmekanismien taakse. (Uusikylä 2008, 16.) Rohkaisemalla nuoria ilmaisemaan itseään omana itsenään tuetaan nuoren kasvua tasapainoiseksi ja persoonalliseksi yksilöksi. Tässä taideaineilla on aivan erityinen asema.

Musiikin on todettu monissa eri yhteyksissä olevan erittäin tärkeä osa nuorten elämää. Suvi Saarikallio (2009, 224-226) toteaa kirjoittamassaan artikkelissa, että musiikki voi olla apuna identiteetin muovautumisessa, sillä musiikin kautta nuori voi reflektoida itselleen tärkeitä asioita, löytää kosketuksen tunnekokemuksiinsa, työstää identiteettinsä eri osa-alueita ja vahvistaa tätä kautta omaa itseymmärrystään ja itsetuntemustaan. Musiikki paitsi yhdistää ihmisiä, voi myös luoda läheisyudentunteen nuoren ollessa yksin herättämällä muistoja läheisistä ihmisistä ja yhteisistä hetkistä.

Musiikki voi myös avata ovia tunteiden käsittelyyn. Musiikkikasvattaja voi luoda puitteet unohtumattomille elämyksille esimerkiksi yhteisten projektien kautta, tarjota elvyttävän rentoutumishetken arjen keskelle tai kannustaa tutustumaan omiin tunteisiin improvisointiharjoitusten muodossa. Tosin musiikin käyttö omien syvien tunteiden käsittelyssä on nuorille hyvin henkilökohtaista ja tapahtuu usein yksin ollessa. (Saarikallio 2009, 227.)

Musiikillinen aikamatka lapsuuteen -projektiin osallistuneilta oppilailta ja yleisöltä saadun palautteen perusteella projektini oli oikein tervetullut lisä A-valinnaismusiikin kurssin opetussisältöihin. Heidän kurssiinsa kuuluu paljon itse soittamista ja studioprojekteja, mutta ei tämäntyyppistä poikkitaiteellista toimintaa, jossa nuoret saisivat kokemusta esimerkiksi ilmaisutaidon tai kuvaamataidon liittämistä musiikkiin. Projektissa merkit-

tävässä osassa olleiden lapsuusmuistojen käsitteleminen musiikin kautta voi taas parhaimmillaan auttaa nuorta rakentamaan omaa tämänhetkistä identiteettiään peilaamalla nykyistä minäänsä lapsuuden minään.

2.2 Ryhmä työympäristönä

Riitta Jauhiainen ja Marjatta Eskola (1994, 16-19) kirjoittavat, että ryhmä on yksilölle itsetuntemuksen lisäämisen eli reflektion väline, johon hän voi peilata itseään ja toimintatapojaan. Parhaimmillaan ryhmäkokemukset auttavat ihmistä löytämään omimman itsestään eivätkä tasapäistä ja yhdenmukaista. Yksilön perustarpeena on myös ryhmässä oman toimintakyvyn laajentaminen. Toimintakyvyllä tarkoitetaan yksilön kykyä luoda sellaisia sosiaalisen vuorovaikutuksen tapoja ja muotoja, joissa ja joiden avulla hän hallitsee omaa elämäntilannettaan. Parhaimmillaan toimintakyvyn laajeneminen antaa tilaa persoonallisuuden kehittymiselle.

Ryhmä koostuu aina yksilöistä, ja ryhmän olemassaolo ja toiminnan laatu riippuvat erilaisten ihmisten persoonallisista toimintapanoksista. Nykyinen yksilökäsitys korostaa subjektiutta, mutta ryhmätilanteessa on huomioitava, että yksilö ei ole vain reagoija ja sopeutuja vaan toimija, joka myös sopeuttaa ympäristöä itseensä. (Jauhiainen & Eskola 1994, 14-15.) Musiikinryhmästä aisti hyvin nopeasti, ketkä ovat ns. ryhmän johtajia ja ketkä hiljaisempia. Ryhmän rakenteen ymmärtäminen oli itselleni tärkeää, sillä ryhmädynamiikkaa ymmärtämällä sitä pystyy käyttämään hyväkseen, jolloin oma työ helpottuu. Onnekseni niin sanotut ryhmän johtajat olivat myös innokkaimpia ja aktiivisimpia oppilaita, jolloin he vetivät hyvin muutakin ryhmää mukaan toimintaan.

Toteuttaessaan toimintansa tarkoitusta ryhmällä on kaksoistavoite, jonka muodostavat ryhmän ympäristöön kiinnittävä tehtäväsuoritus sekä koossa pysyminen. Kaksoistavoitteeseen tähdättäessä ryhmään syntyy jäsenten toimimista ohjaavia suhdejärjestelmiä. (Jauhiainen & Eskola 1994, 133.) Suhdejärjestelmät muodostuvat sekä jäsenten suhteista ryhmän välttämättömiin toimintoihin että heidän keskinäisistä suhteistaan. Suhdejärjestelmiä ovat rooli-, normi-, valta-, kommunikaatio- ja tunnesuhdejärjestelmä. Nämä suhdejärjestelmät ovat jatkuvassa vuorovaikutuksessa keskenään. (Jauhiainen & Eskola 1994, 115-116.)

Ryhmätilanteessa vaikuttavat samaan aikaan sekä yksilön dynaaminen kenttä eli elämäntila että ryhmätilanteen dynaaminen kenttä, jotka ovat vuorovaikutuksessa keske-

nään. Elämäntila on Lewinin kenttäteorian (1935, 1951) mukaan yksilön toiminnassa heijastuva hetkellinen psykologinen tila, joka kertoo sen, mikä on hänelle juuri tällä hetkellä ja tässä tilanteessa merkityksellistä. Ryhmätilanteen dynaaminen kenttä taas sisältää jäsentensä rinnakkaisten, jatkuvasti muuttuvien elämäntilojen tapahtumisen. Ryhmädynamiikka syntyy sen jäsenten muuttuvien elämäntilojen ja tilanteen tapahtumien vaikuttaessa koko ajan toisiinsa. (Jauhiainen & Eskola 1994, 29-32.)

Ohjaajan päätehtävä on säädellä ryhmädynamiikkaa yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi (Jauhiainen & Eskola 1994, 34). Yksilön elämäntilaan on vaikea ulkopuolisen vaikuttaa, mutta vuorovaikutukseen ohjaajan on mahdollista vaikuttaa. Jauhiaisen ja Eskolan mukaan ryhmän vuorovaikutus koostuu sen jäsenten vuorovaikutusteoista, joita voivat olla sanallisten ilmaisujen lisäksi erilaiset sanattomat teot kuten ilmeet, eleet tai vaitiolo. Lisäksi on huomattava, että sanalliseenkin ilmaisuun liittyy aina sanallista ilmaisua. (Jauhiainen & Eskola 1994, 71.) Ryhmässä tapahtuvan vuorovaikutuksen tulisi olla laadultaan avointa kommunikaatiota, jossa ryhmän jäsenet jakavat tietoa keskenään (Jauhiainen & Eskola 1994, 78-79). Ohjaajan tehtävänä onkin viedä ryhmän vuorovaikutusta avoimen kommunikaation suuntaan tarkkailemalla ryhmädynamiikkaa ja vuorovaikutusta ja havaintojensa perusteella esimerkiksi tilanteesta riippuen ottamalla hiljaisempia jäseniä enemmän mukaan keskusteluun.

Ryhmän toiminta on luonteeltaan prosessinomaista, joka tarkoittaa liikettä tarpeen ja tavoitteen välillä. Prosessin tulee olla jatkuvasti liikkeessä. Prosessi voi pysähtyä, jos jokin ryhmätilanteen dynaamisessa kentässä estää tapahtumisen. Niin ikään prosessi voi hajaantua, jolloin ryhmässä tapahtuu, mutta tapahtuminen ei ole yhteistä. Näissä tilanteissa este on kohdattava ja poistettava. (Jauhiainen & Eskola 1994, 81-83.)

Ryhmän prosessi on kaksitasoinen, jossa läsnä ovat muutosprosessi ja kehitysprosessi. Muutosprosessi tarkoittaa toiminnan muuttumista kussakin tilanteessa, kehitysprosessi taas sen etenemistä vaiheittain kohti yhteistä toiminnan tarkoitusta. (Jauhiainen & Eskola 1994, 84.) On hyvä huomata, että muutos- ja kehitysprosessi eivät välttämättä ole tasaisesti vaiheesta toiseen siirtymistä, vaan eteen voi tulla yllättäviäkin esteitä. Nämä esteet on käsiteltävä yhteisesti, jotta prosessi voisi taas jatkua (Jauhiainen & Eskola 1994, 95).

Ryhmänohjaajana on tärkeää tuntea ryhmän toimintaperiaatteet, jotta ryhmää osaisi ohjata sen tavoitteesta riippuen oikeaan suuntaan. Projektini kohderyhmäksi valikoitu-

nut musiikinryhmä oli toiminut jo vuoden oman opettajansa johdolla, joten ryhmän sisäiset suhdejärjestelmät olivat ehtineet jo muodostua. Näin ollen emme tarvinneet esimerkiksi ryhmäytymisvaihetta erikseen, vaan pääsimme heti työskentelemään tavoitteemme parissa. Tietysti uuteen ohjaajaan totuttautumisessa menee hetki, mutta jo muutaman kerran jälkeen oppilaat olivat mielestäni hyväksyneet minut ohjaajana.

Erityisen tärkeää ryhmässä tekemisessä on se, että nuoret voivat olla sataprosenttisen luottavaisin mielin ryhmässä. Tietysti on mahdotonta kitkeä kokonaan pois esimerkiksi kilpailu, eivätkä kaikki voi tulla toimeen keskenään, mutta ohjaajalle on tärkeintä saada ryhmä toimimaan yhteen. Parhaiten tämä onnistuu silloin kun koko ryhmällä on yhteinen tavoite, jonka saavuttamisessa jokaisen työpanos on tärkeä.

Nuorista koostuvaa ryhmää ohjattaessa on huomattava myös nuorten sosiaalisen kehityksen merkitys toimintaan. Kaverit ovat nuorelle erittäin tärkeitä, ja kaveripiirin kautta peilataan itseä sekä vahvistetaan itsetuntoa. Monet nuoret kapinoivat valtavirtaa vastaan korostamalla omaa yksilöllisyyttään ja persoonallisuuttaan esimerkiksi huomiota herättävillä vaatteilla, mutta kaipaavat silti muiden hyväksyntää ja yhteenkuuluvuuden tunnetta ikätovereidensa kanssa. Ryhmänohjaajan on tärkeää luoda toiminnalle hyväksyvä ja positiivinen ilmapiiri, jossa on tilaa nuorten kokeilulle ilman pelkoa torjutuksi tulemisesta.

2.3 Liike ja ilmaisu musiikin tekemisen välineinä

Fyysinen kehitys on nuoruudessa nopeaa. Rajun kasvupyrähdysten aikana kehon mitasuhteet voivat muuttua niin voimakkaasti, että oma keho tuntuu vieraalta ja kömpelöltä. Kehon kautta työskentely voi kuitenkin auttaa nuoria tulemaan sinuiksi muuttuvan kehonsa kautta, ja toisaalta vapauttaa heitä kehollisen ilmaisun pelosta.

Musiikkia liikkuen -musiikkiliikunnan käsikirjassa Soili Perkiö (2010, 12) kuvaa musiikkiliikunnan lähtökohdaksi turvallisen vuorovaikutuksen aktiivisen musiikin ja liikkeen yhdistävän kokemuksen kautta. Ensisijainen tavoite on musiikista oppiminen, mutta lisäksi kehittämisen kohteina ovat muun muassa: kontakti- ja kommunikointikyky, mielikuvi- tus ja ilmaisu, musiikin elementtien ymmärtäminen, koordinaatio ja kehonhallinta, keskittyminen, havaintokyky, ajattelu ja muisti, aistit sekä kielellinen kehitys.

Samassa teoksessa Marja-Leena Juntunen (2010, 13) kirjoittaa musiikkiliikunnan pedagogisista periaatteista. Musiikista nauttiminen mainitaan tärkeimmäksi periaatteeksi.

Opettajan tärkeimpinä tehtävinä mainitaan ryhmän virittäminen toimintaan sekä hyväksyvän ilmapiirin ja vuorovaikutuksellisen toimintaympäristön luominen. On tärkeää, että oppilaat voivat turvallisesti kokeilla uutta tarvitsematta pelätä virheitä. Virheet nimeäänkin oppimisen oviksi. Näiden lisäksi huomion arvoisena asiana mainitaan oppimisen prosessinomaisuus. Liikkeen ja kehoallisten kokemusten kautta oppiminen ja kehoallinen tiedostaminen vaativat aikaa, eivätkä aina tapahdu hetkessä.

Juntunen kirjoittaa artikkelissaan *Musiikki, liike ja kehoallinen kokemus* (2009, 245) musiikin kokemisesta kehon kautta. Esimerkkinä kehon liikkeen ja kehoallisten kokemusten käytöstä musiikkikasvatuksessa Juntunen käyttää Dalcroze-rytmiikkaa, joka yhdistetään Maurice Merleau-Pontyn (1908-1961) kehoallisuuden filosofiaan.

Merleau-Pontyn filosofiassa kehon liikkuvuus mahdollistaa maailman aistimisen ja kokemisen uudella tavalla luoden yhä uusia merkityksiä; aistiminen on merkityksiä luovaa toimintaa ja kehoallisen tietämisen muoto. Dalcrozen tavoitteena oli tuoda älyyn perustuvan musiikinopetuksen tilalle opetusta, joka pyrkii oppilaan aistihavaintojen herättämiseen ja hyödyntämiseen oppimisessa. (Juntunen 2009, 245.) Dalcroze-rytmiikan ydinajatuksena onkin musiikillisen maailman, itsemme ja toisten ymmärtäminen musiikin ja liikkeen yhdistävän toiminnan sekä liikkeen, tunteet, ajattelun ja aistimisen yhdistävien kokemusten kautta (Juntunen 2009, 246).

Dalcroze-rytmiikassa keho on väylä musiikilliseen ymmärtämiseen ja suurin tie tunteisiin ja tunteiden ja ajatusten yhdistämiseen musiikillisessa kokemuksessa. Keho on kokeva, maailmalle avoin ja aktiivisesti muuttuva. Opimme sekä tiedostetun että tiedostamattoman toiminnan kautta. Liikkeistä saadaan tietoa kinesteettisen aistin avulla, joka tarkoittaa kehon kykyä aistia, havaita, tuntea, tiedostaa ja ohjata kehon asentoja ja liikkeitä. Opetuksessa on tärkeää ohjata oppilaita keskittymään ja kohdistamaan huomionsa oman kehonsa tuntemukseen ja kokemuksiin. (Juntunen 2009, 247.)

Dalcroze-rytmiikassa kehoallisuudella on monia tavoitteita. Kehoallisen tiedostamisen ja taidon kehittämisen ensisijaisena tavoitteena on rakentaa kehosta musiikillista ilmaisua palveleva, hienovarainen ja herkkä instrumentti. Musiikin ja liikkeen yhdistävät kehoalliset kokemukset syventävät myös musiikillista ymmärtämistä sekä kehittävät oppilaan kuuntelukykä ja ilmaisua. Kehoallinen ilmaisu vahvistaa myös oppilaan minuuden kokemusta ja itsetuntemusta suhteessa toisiin (Juntunen 2009, 248-253.)

Juntusen mukaan yhdessä ryhmänä toimiminen edellyttää virittäytymistä toisten kuuntelemiseen. Yhteinen kehollinen virittäytyminen ja jaettu kehollinen yhteistoiminta voi jopa muuttaa ja muotoilla ryhmän jäsenten ajattelua ja heidän välisiä suhteita. (Juntunen 2009, 254)

Inkeri Sava ja Arja Katainen (2004, 28) kirjoittavat, että kokemuksemme, muistomme ja haaveemme ovat kehollisia. Näin ollen oman elämän ”tarinaamme” tulee mukaan myös rationaalisen käsittelyn ulkopuolelle jääviä kokemuksia. Etenkin elämän varhaisimmat tai traagisimmat kokemukset jäävät helposti kognitiivisen tietoisuuden ulottumattomiin, mutta pysyvät kehossa.

Liikkeen käyttö musiikinopetuksessa riippuu varmasti opettajasta ja hänen taustoistaan sekä hänen saamastaan koulutuksesta, mutta ainakaan omana kouluaikanani liikettä ei todellakaan yhdistetty musiikin opetukseen. Kuitenkin nykyisten opintojeni aikana olen oppinut, että musiikin kokeminen lähtee aina kehosta, ja esimerkiksi uusien rytmien oppiminen tapahtuu luontevasti liikkumalla. Otinkin liikkeen yhdistämisen musiikkiin olennaiseksi tavoitteeksi projektissani, jotta oppilaat saisivat edes pienen kokemuksen – ja kenties muistutuksen – siitä, kuinka luonnollinen osa musiikkia liike on.

2.4 Lapsuusmuistot

Kati Kivinen (2012) kirjoittaa, että musiikki on avain muistojemme elävöittämiseen. Musiikki kehystää muistikuvamme ja nostaa esiin tunteidemme todelliset värit. Tietyt kapaleet liittyvät merkityksellisiin hetkiin tai ihmisiin elämässämme, ja voivat vielä vuosienkin jälkeen tuoda elävästi mieleemme muistoja ja tunnelmia.

Virpi Vesanen-Laukkanen, Inkeri Sava ja Mari Martin (2004, 16-17) kirjoittavat elämäntarinoiden muuntamisesta taiteeksi teoksessa *Taiteeksi tarinoitu oma elämä*. Teoksessa kerrotaan omaelämäkerrallisesta taidetyöskentelystä aikuisten taidetyöpajoihin ja koululuokissa saatuihin käytännön kokemuksiin pohjautuen. Työskentelyssä ilmaisullisen toiminnan lähtökohtana olivat lasten ja aikuisten omat kokemukset. Työskentelyn tavoitteena ei ollut minuuden ja oman elämän kanssa työskentely yksilöinä, vaan omien kokemusten jakaminen kollektiivisesti ryhmänä. Omaelämäkerronnan tavoitteena oli oman identiteetin sosiaalinen rakentuminen. Tämän taustalla oli ajatus, että itseä ei voi ymmärtää merkityksellisellä tavalla, ellei näe itseään osana yhteisöä ja kulttuuria, jossa on kasvanut.

Ahonen (1997, 125) toteaa, että jokaisella ihmisellä iästä riippumatta on takanaan elämäнкаari, jonka tapahtumat ovat vaikuttaneet siihen, millainen ihmisestä on tullut ja millainen hän on nyt. Elämäнкаaren tapahtumat vaikuttavat nykyhetkenkin tunteisiin ja toimintamalleihin, ja joskus ne voivat saada ihmisen toistamaan elämänsä aikana tiettyjä kuvioita uudestaan ja uudestaan. Tämän tiedostaminen voi auttaa muuttamaan kaa-vamaista elämäнкulkua ja se voi myös olla lähtökohta itsensä toteuttamiselle ja sen löytämiselle, mitä elämäлтään haluaa.

Leonie Hohenthal-Antin (2009, 122) kirjoittaa, että elämää voi ajatella eräänlaisena matkana, jossa rajojen ylitykset ovat välitasanteina. Hän mainitsee kotoa pois muuttamisen ja itsenäisen elämän aloittamisen ensimmäisenä rajan yli astumisena. Kun taitekohta on ylitetty, mikään ei ole kuin ennen eikä paluuta takaisin ole. Hohenthal-Antin mainitsee, että tulemme harvoin ajatelleeksi, mistä kaikesta nuori joutuu luopumaan, kun muuttaa kotoaan pois. Muistelutyö voi auttaa tässä elämäнкаaren siirtymävaiheessa, sillä sen kautta voi havaita ne asiat, jotka kannattelevat meitä elämässämme. Hyvät muistot kulkevat mukamme ja antavat voimaa vaikeissa elämäнтilanteissa.

Inkeri Sava ja Arja Katainen kirjoittavat artikkelissaan *Taide ja tarinallisuus itsen ja toisen kohtaamisen tilana* (2004, 22-24), että oman itseyden jonkinasteisesti ehyt kokeminen ja itsestä huolehtiminen ovat keskeisiä asioita nykypäivän hajanaisessa ja epävarmassa maailmassa. Jälkimodernissa ajattelussa epävarmuus ja muutos ymmärretään pysyväksi olotilaksi, jolloin identiteetillämme ei ole pysyvää ja muuttumatonta perustaa. Ulkoisten tekijöiden määrittämä elämä vie olemiselta henkilökohtaisen merkityksen ja ilon, joka voi johtaa itsestä vieraantumiseen. Tämä taas tekee vaikeaksi omasta elämästä huolehtimisen sekä omien voimavarojen käytön.

Savan ja Kataisen olettamuksena on, että identiteetti rakentuu ja muuntuu sosiaalisissa vuorovaikutussuhteissa. Tärkeänä koetaan myös jonkinasteinen eheys ja jatkuvuus minuudessa. Myös persoonallisuus on sosiaalisessa vuorovaikutuksessa muotoutunut oma tulkintamme itsestämme ja elämästämmme. (Sava & Katainen 2004, 24-25.) Sava ja Katainen kirjoittavatkin, että tarinatöskentely turvallisen toisen ihmisen kanssa saat-taa olla tärkeä tie oman elämänhistorian vähittäiseen tiedostamiseen ja oman elämäntarinan rakentamiseen (Sava & Katainen 2004, 25).

Ahonen (1997, 37) kirjoittaa, että moni ihminen elää nykyisyyttä menneisyyden varjossa, ja antaa menneisyyden hallita valintojaan, tunteitaan ja ajatuksiaan. Omista valinnoista ja päätöksistä annetaan vastuu sille, mitä joskus tapahtui tai ei tapahtunut. Löytöretki itseen ei pelkästään tarkoita kierrosta varhaislapsuuden tapahtumiin tai tulevaisuuden unelmiin, vaan tapahtuu nykyhetkeen ja siihen liittyvien tunteiden ja tuntemuksien kautta (Ahonen 1997, 40).

Muistelutyö on paljon käytetty menetelmä vanhustyön parissa. Muistelu on parhaimmillaan terapeutista ja eheyttävää. Se lisää yksilön psyykkistä hyvinvointia. Hohenthal-Antinin (2009, 9) mukaan muistot ovat jotain, josta ihminen saa voimaa ja itsetuntoa. Jokaisesta eletystä elämästä löytyy merkityksellisiä kokemuksia, muistoja, elettyä elämää ja tarinoita muille jaettavaksi.

Yläkouluikäisen nuoren elämänkaari on vielä verrattain hyvin lyhyt, mutta nuorillakin muistelu voi auttaa jäsentämään omaa elettyä elämää ja sitä, mistä on tullut ja millainen ihminen on. Oman lapsuuden käsittely ilmaisun ja musiikin kautta voi auttaa nuorta rakentamaan omaa minäkuvaansa sekä käsittelemään lapsuuttaan. Voisi myös ajatella, että lapsuusmuistojen läpikäyminen toimii nuorille myös tietynlaisena yhden ajanjakson/ elämänvaiheen päätöksenä.

3 Pedagogina luovassa projektissa

Ammattitaitoisen opettajan ja kasvattajan on tehtävä opetettavasta aineesta riippumatta työtään herkillä ja sensitiivisellä otteella. Tämä puoli kuitenkin korostuu entisestään silloin, kun työskennellään lähellä oppilaiden herkkää persoonallisuutta. Luovassa toiminnassa ihminen paljastaa itsestään kaikista syvimpiä ja henkilökohtaisimpia puoliaan. Tämän on voitava tapahtua turvallisessa ja hyväksyvässä ympäristössä, jossa on tilaa myös erehdyksille ja uusille yrityksille. Niinpä luovassa projektissa työskenteleminen asettaa pedagogille tavallista enemmän haasteita.

Tässä luvussa käsittelen itselleni keskeisimmiksi nousseita luovassa projektissa työskentelemiseen liittyviä teemoja. Ensin käsittelen sitä, miten pedagogi voi tukea oppilaita oman luovuuden ja ilmaisun löytämisessä. Sitten esittelen ja arvioin muutamia työpaikoissa teettämiäni harjoituksia, joiden koen olleen tärkeimpiä ilmaisun rohkaisemisessa.

3.1 Opettaja luovuuden ja ilmaisun tukijana

Musiikki on nuorille oiva keino toteuttaa omaa luovuutta ja ilmaisua. Ruokonen, Grönholm ja Salminen (2008, 70) kirjoittavat, että murrosikäisen nuoren tulee löytää oma identiteettinsä, roolinsa elämässä, suhteessa toisiin, rakkauteen, uskoon, politiikkaan, elämäntapaan, musiikkiin, taiteeseen ja kulttuuriin yleensä. He tutkivat musiikin merkitystä nuorten elämässä ja näissä kehityshaasteissa Vantaan Mikkolan yhtenäiskoulussa keräämällä nuorilta musiikin olennaisuutta ja hoitavaa roolia nuorten elämässä kuvaavia kirjoituksia.

Yhdeksi tärkeäksi teemaksi nousi musiikin opetuksen merkitys koulussa (Ruokonen, Grönholm & Salminen 2008, 70, 73). Nuoret kokivat, että musiikkitunnit olivat päivän kohokohtia ja niissä oli mahdollista kehittää omaa musiikillista ilmaisuaan. Musiikinopettajan rooli ja merkitys olivat oppilaille erityisesti oppilaan musiikillisen kasvun ohjaaja, musiikillisten taitojen opettaja sekä musiikilliseen ilmaisuun ja luovuuteen kannustaja. Positiivisella vuorovaikutussuhteella ja musiikinopettajan persoonalla sekä taidoilla koettiin olevan suuri merkitys nuoren innostamisessa musiikin pariin. Lisäksi nuoret pitivät tärkeinä eri musiikkityylien ja vaihtelevan toiminnan merkitystä koko koulun kulttuurielämän rikastuttajina. (Ruokonen, Grönholm & Salminen 2008, 73-74.)

Ruokonen, Grönholm ja Salminen (2008, 75-76) kuvailevat musiikkia monimuotoisen inhimillisen käyttäytymisen ilmiönä, jossa kuunteleminen, aktiivinen musiikillinen toiminta ja musiikillisten asioiden tiedostaminen liittyvät kiinteästi toisiinsa. Musiikin opetuksessa keskeisessä asemassa on yhdessä tekeminen, yhteismusisointitaitojen harjoittelu sekä toisten musiikillista tekemistä arvostava työskentely. Tärkeää on vaalia oppilaiden onnistumisen kokemuksia. Musiikillisella ilmaisulla pyritään vahvistamaan oppilaan musiikillista itsearvostusta sekä musiikillisen ja yleisen minäkuvan realistista kehitystä. Oppilaita pyritään tukemaan henkilökohtaisten musiikillisten kiinnostuksen kohteiden löytämiseen ja musiikin olemuksen ja monimuotoisuuden ymmärtämiseen.

Päivi ja Timo Sinivuori (2000, 175) kirjoittavat teoksessaan *Esiripusta aplodeihin – Opas harrastajateatteriohjaajille ja ilmaisukasvattajille*, että pystyäkseen työskentelemään itsensä ja ryhmänsä kanssa ohjaajalla täytyy olla motiivi ohjata. Tämä motiivi voi nousta esimerkiksi sellaisista asioista, joissa ohjaaja näkee epäkohtia ja joihin hän haluaa vaikuttaa. Ohjaajan on myös heti aluksi päätettävä kohderyhmä näytelmälle.

Ohjaustilanteessa ohjaajan on luotettava omiin ohjaajan taitoihinsa täysin. Epäilyksien sekä itsearviointin hetket ovat harjoitusten jälkeen. Sinivuoret mainitsevat, että ohjaajan välittämä into, energia ja tunne välittyvät myös näyttelijöihin. Ohjausprosessissa on työjaon oltava selvillä. Useamman ohjaajan on kaikkien tiedettävä ohjaussuunnitelmat ennen tilanteeseen tulemistä, ja mahdolliset erimielisyydet käsitellään harjoitusten jälkeen. (Sinivuori & Sinivuori 2000, 175-176.) Hyvä ohjaaja on pitkäjänteinen ja kannustava. Hän on myös rehellinen, puhuu samaa kieltä ohjattavien kanssa mutta toisaalta toimii myös auktoriteettina ja työnjohtajana. Positiivisuus on valttia. (Sinivuori & Sinivuori 2000, 177-178.)

Sinivuorten teos on kirjoitettu pääasiassa teatterin parissa työskenteleville, mutta mielestäni samat asiat pätevät myös omassa projektissani. Kun työskennellään niinkin herkin asian kuin oman luovuuden parissa, on todella tärkeää, että ohjaajalla on selkeä käsitys siitä mitä hän on tekemässä ja mihin milläkin toiminnalla tähdätään. Ohjaajan varmuus antaa myös ohjattaville varmuutta työskennellä oman luovuutensa parissa.

Huomasin projektin aikana, että ohjaajana minulle oli haastavaa tietää, koska oppilaat tarvitsivat selkeästi jonkun ohjaamaan toimintaa ja toisaalta koska voin odottaa heidän keksivän itse ratkaisuja tilanteisiin. Ilmaisun avautuminen ja siihen rohkaistuminen kuitenkin vievät oman aikansa, ja meidän projektissamme aikaa oli vain muutama kuu-

kausi. Työpajoissa kävi monesti niin, että niissä harjoituksissa joissa olisin olettanut oppilaiden tarvitsevan selkeää johtamista, he eivät sitä tarvinneetkaan ja toisaalta silloin, kun en ohjannut heitä, alkoi heistä näkyä epävarmuuden merkkejä. Ohjaajana tarvitsinkin kykyä sopeutua muuttuviin tilanteisiin ja joustaa tilanteiden vaatimalla tavalla.

3.2 Luovuuden jäljillä: harjoituksia työpajoista

Teimme työpajoissa sekä ilmaisullisia että musiikillisia improvisaatioharjoituksia, joiden tavoitteena oli rentouttaa ilmapiiriä, herätellä oppilaiden omaa luovuutta sekä saada oppilaat toimimaan ryhmänä. Ensimmäisessä työpajassa harjoitukset olivat lähinnä ohjaajan tutustumista oppilaisiin sekä pientä pintaraapaisua improvisaation maailmaan. Ensimmäiseen työpajaan olin valinnut mahdollisimman ”helppoja” harjoituksia, jotka eivät tuntuisi oppilaista ahdistavilta eivätkä saisi ketään tuntemaan olevansa huono tai osaamaton. Seuraavien työpajojen harjoitukset valitsin sen mukaan, miten oppilaat edistyivät edellisillä kerroilla ja mitä tunsin heidän tarvitsevan enemmän. Tässä luvussa esittelen muutamia harjoituksia, joita teimme oppilaiden kanssa työpajoissa, sekä arvioin niiden onnistumista ja toimivuutta oppilaiden kanssa.

1. Harjoitus: Tilassa kävely

Aloitimme kaikki kolme työpajaa ja monet musiikin tunneistakin kävelemällä tilassa. Kävely aloitettiin oman vireystilan mukaan keskittyen aluksi vain oman kehon tuntemuksiin ja välttämällä katsekontaktia muiden oppilaiden kanssa. Vähitellen aloimme nostamaan katsetta ja tarkkailemaan ympäristöä sekä ottamaan kontaktia muiden kävelijöiden kanssa. Lopullisena tavoitteena oli löytää yhteinen kävelyrytmi koko ryhmän kesken. Toisessa työpajassa otin myös mukaan erilaisia merkkiäniä, jolloin piti vaihtaa liikkumistapaa. Kun taputin yhden kerran, piti kävellä takaperin, kaksi taputusta palautti normaalin kävelyn. Napsutuksella piti lähteä hölkkäämään ja shh -äänellä kävelemään kyykyssä.

Ensimmäisellä kerralla tavoitteeni oli tämän kävelyharjoituksen aikana se, että oppilaat havainnoisivat tilaa ja kuuntelisivat kehoaan. Seuraavilla kerroilla harjoitus toimi lähinnä kehon herättäjänä ja toisaalta aktivoi tarkkaavaisuutta. Ensimmäisellä kerralla harjoitus sujui hieman kangerrellen, oppilaita nauratti kovasti koko toiminta, joka johtui varmasti uuden tilanteen aiheuttamasta jännityksestä. Harjoituksesta muodostui kuitenkin pro-

jektin aikana tärkeä rutiini, jolla aloitettiin lähes kaikki tunnit ja jonka avulla virittäydettiin myös ennen konserttia salissa.

2. Harjoitus: Nimipiiri

Nimipiirin tavoitteena oli rohkaista oppilaita sanomaan oma nimi eri tavoilla ja eri tunnetiloilla. Aloitimme sanomalla oman nimen pari kertaa yhteen ääneen. Sitten jatkoimme yhteen ääneen oman nimen sanomista lisäten mukaan eri tunnetiloja, kuten väsyneesti, vihaisesti, iloisesti tai surullisesti. Tämän jälkeen otimme tunnetilan lisäksi mukaan tunnetilaa tukevan liikkeen. Tavoitteena oli saada tunnetila ja kehollinen ilmaisu vastaamaan toisiaan. Lopuksi otimme vielä kierroksen, jossa jokainen sai sanoa oman nimensä valitsemansa tunnetilan mukaan.

En tehnyt harjoituksesta tarkoituksella kovin pitkää, koska oppilaat tunsivat toisensa entuudestaan niin hyvin. Nimien opettelua ja tutustumista tärkeämpää olikin rohkaista oppilaita ilmaisemaan itseänsä äänenpainon, ilmeiden ja liikkeiden avulla. Etenkin nimien yhtä aikaa sanominen onnistui hyvin, koska oppilaiden ei tarvinnut ottaa paineita siitä, että he ovat muiden silmätikkuina. Opettajana minun oli tärkeää uskaltaa ilmaista itseäni jopa yliampuvasti, jotta oppilaat kokisivat, että kaikki mitä he tekevät on oikein ja hyväksyttävää.

3. Harjoitus: Mokaamisleikki Wish, bang, boing

Wish, bang, boing –leikin ideana oli harjoitella iloista mokaamista. Leikkijät ovat piirissä, ja leikissä on kolme mahdollista liikettä. Wish on sivuhuiskautus, jolla liike jatkuu siihen suuntaan, mihin leikkijä on sen lähettänyt. Bang on ampuminen, jolla liikkeen voi ampua kenelle tahansa muulle piiriläiselle paitsi sille joka sen lähetti itselle. Boing on kilpi, jolla liikkeen voi laittaa takaisin sille, joka sen itselle lähetti. Pelistä putoaa aina se, joka tekee jotain muuta kuin mitä säännöt sanovat. Putoajan on tultava piirin keskelle tuulettamaan hurjasti putoamistaan.

Harjoittelimme ensin aika pitkään leikin ideaa, jonka jälkeen otimme pudotuspelin, jossa jokaisen piti tuulettaa näyttävästi jos mokasi. Kesti aika pitkään ennen kuin oppilaat uskalsivat lähteä leikkiin kunnolla mukaan. Tietysti ohjaajakin oli uusi, joten se varmasti vaikutti asiaan. Muutama ihan kelpo tuuletuskin irtosi.

4. Harjoitus: Ääni- ja improvisointipiiri

Äänipiirissä lähdimme liikkeelle siitä, että opettaja laittoi liikkeelle jonkin kehonäänen, esimerkiksi taputuksen. Muiden piti toistaa se sellaisena kuin se tuli itselle. Sitten jokainen vuorollaan laittoi oman kehonäänen liikkeelle. Sen jälkeen teimme saman harjoituksen oman äänen kanssa. Samaa ideaa sovelsimme myös ilmeipiirissä.

Näiden äänipiirien jälkeen lähdimme improvisointiin. Pyysin oppilaita laittamaan silmät kiinni ja ehdotin, että ottaisimme jonkin biitin taustalle, jotta saisimme improvisointiin svengiä. Rumpalilta irtosikin hyvä biitti. Luulen, että olin ainoa joka piti silmät kiinni, mutta yllättävän hyvin oppilaat olivat mukana ja pystyivät pyynnöstäni muuttamaan kappaleen luonnetta toiseen suuntaan. Kappale loppui siten, että oppilaat vain lakkasivat tekemästä ääniä, mikä sopi oikein hyvin. Ääni-impron jälkeen teimme saman soittimilla, tällä kertaa silmät auki. Taustalla meillä oli sama ajatus kuin äänellä tehtäessä. Ensimmäinen yritys kurahti kasaan, mutta toisella yrityksellä saimme oikein hyvää materiaalia aikaiseksi. Olin todella positiivisesti yllätynyt oppilaiden taidoista.

5. Harjoitus: Liikutaan kuin eläimet

Tässä harjoituksessa tarkoituksena oli improvisoida liikettä. Kuiskasin jokaiselle oppilaalle jonkin kolmesta eri eläimestä, minkä jälkeen oppilaiden täytyi lähteä liikkumaan kyseisinä eläiminä ja yrittää löytää muiden esittämät samat eläimet ilman ääntä.

Harjoitus sujui oikein hyvin. Teimme vielä toisen kierroksen uusilla eläimillä, minkä jälkeen kysyin, haluaisiko joku oppilaista tulla keksimään. Ilokseni yksi oppilaista halusikin tulla ohjaajaksi. Teimme tämän harjoituksen toisessa työpajassa, joten uskomatonta kyllä jo tässä vaiheessa projektia oppilaat olivat avautuneet niin paljon, että uskalsivat lähteä itse ohjaamaan harjoitusta.

6. Harjoitus: Liikutaan vapaasti musiikin mukana

Tässä harjoituksessa käytin *Piilometsän säveliä* –levyltä kahta eri tempoista ja tyylistä instrumentaalikappaletta (*Pii, pii pikkuinen lintu* ja *Karhujen metsäretki*) liikkeen taustalla. Oppilaiden oli tarkoitus liikkua vapaasti musiikin mukaan.

Alun jälkeen oppilaiden liikkuminen väheni ja lopulta he päätyivät lopulta seisomaan yhdessä rykelmässä keskelle lattiaa. Ajattelin aluksi, että he kyllästyivät harjoitukseen, mutta luulen sen johtuneen kuitenkin siitä, että he eivät tienneet mitä heidän olisi pitänyt tehdä. Teimme harjoituksen kolmannessa työpajassa, ja minun olisi ehkä pitänyt olla enemmän mukana ohjaamassa toimintaa.

7. Harjoitus: Peili

Tässäkin harjoituksessa käytin taustalla *Piilometsän säveliä* –cd:ltä löytyvää *Pii, pii pikkuinen lintu* –kappaletta. Harjoitus tehtiin pareittain, ja vuorollaan kumpikin pari toimi johtajana tehden liikkeitä, joita toinen parista teki peilinä.

Harjoitus toimi ihan hyvin, mutta kappale oli ehkä turhan pitkä, sillä oppilaat lakkasivat jälleen jossain vaiheessa tekemästä liikkeitä. Voi myös olla, että minun olisi pitänyt korostaa sitä, että ohjaavan osapuolen ei ole tarkoitus keksiä montaa kymmentä eri liikettä, vaan muutamaa liikettä voi tehdä hitaasti keskittyen tekemiseen.

4 Musiikillinen aikamatka lapsuuteen –projektin toteutus

4.1 Projektin aloitus ja työpajoihin valmistautuminen

Syksyn työpajoja ja harjoituksia edelsi lähes puolen vuoden suunnittelutyö, jonka aikana oli kartoitettava koulu, jossa projekti toteutettaisiin, ryhmä, jonka opetussuunnitelmaan projekti sopisi sekä hoidettava iso kasa käytännön järjestelyitä kuten hankesopimus ja salivaraus. Minun oli myös suunniteltava pedagogina tarkkaan projektin sisältö ja rakenne, sillä varsinaiseen oppilaiden kanssa työskentelyyn tulisi olemaan vain kolmen kuukautta aikaa.

Projektin kohderyhmäksi valikoitui 8-luokkalaisten A-valinnaismusiikkiryhmä Anttilan yläkoulussa Lohjalla. Anttilan yläkoulu on itselleni tuttu paitsi omilta yläkouluajoiltani myös lukion jälkeen tekemieni sijaisuuksien kautta. Se oli siis itselleni helppo valinta, sillä henkilökunta tunsikin minut ja minä tunsin henkilökunnan sekä koulun tilat ja käytännöt. Kyseinen musiikinryhmä oli minulle myös siitä syystä helppo valinta, että ryhmän musiikinopettajana toimi oma isäni. Näin ison projektin toteuttaminen yksin vaati itseltäni paljon resursseja, ja työskentelemällä läheisen ihmisen kanssa sain helpotusta omaan työtaakkaani sillä tiesin, että meillä olisi mahdollisuus työskennellä projektin parissa myös vapaa-ajallamme.

Valinnaismusiikkiryhmä oli projektini kannalta sopiva valinta myös sen takia, että ryhmäkokoa ei ollut yhtä suuri kuin pakollisella musiikin kurssilla. Valinnaismusiikkiryhmän oppilailla motivaatio on lisäksi monesti suurempi kuin pakollisen kurssin oppilailla. Minulle oli tärkeää tietää etukäteen mahdollisimman paljon ryhmästä ja oppilaiden musiikillisesta tasosta. Ryhmästä projektiin osallistui 11 oppilasta, joista 9 oli tyttöjä ja 2 poikia. Oppilaiden musiikillinen tausta oli melko yhtenäinen. Kukaan ei esimerkiksi opiskellut musiikkia koulun ulkopuolella.

Oppilaiden kanssa projekti alkoi kevään 2011 toukokuussa. Olin toimittanut musiikinopettajalle sähköpostitse lyhyen saatekirjeen, jonka opettaja kävi yhdessä oppilaiden kanssa läpi musiikintunnilla. En päässyt itse vielä keväällä käymään koulussa, joten vielä siinä vaiheessa kaikki kommunikointi oppilaiden kanssa tapahtui musiikinopettajan välityksellä. Halusin kuitenkin heti alussa lähettää omin sanoin kirjoitetun terveh-

dyksen oppilaille, jotta heillä olisi edes jonkinlainen käsitys siitä, kenen kanssa he ovat tekemisissä sekä mitä he tulevat seuraavan syksyn ajan tekemään.

Saman tunnin aikana oppilaat saivat täytettäväksi niin ikään musiikinopettajalle sähköpostitse toimittamani lapsuusmuistoja ja lastenlauluja koskevan kyselylomakkeen. Lomake koostui kahdesta kysymyksestä, joihin oppilaat vastasivat nimettömästi yhden oppitunnin aikana. Kyselylomakkeen tarkoituksena oli kerätä materiaalia sekä konserttia varten tehtävää käsikirjoitusta että konsertissa esitettäviä kappaleita varten. Sekä saatekirje että kyselylomake löytyvät opinnäytetyöni liitteistä.

Kyselylomakkeen ensimmäisessä kysymyksessä oppilaita pyydettiin kirjoittamaan kolme lapsuusmuistoa ennen koulun aloitusta olevalta ajalta ja toisessa kysymyksessä kolme lastenlaulua, jotka oppilaat muistavat omasta lapsuudestaan. Halusin nimenomaan kolme vastausta kumpaankin kysymykseen, jotta minulla olisi enemmän työstettävää materiaalia ja näin ollen myös enemmän suuntia, joihin voisin lähteä projektia viemään.

Saatuani vastaukset tein niistä koosteen, josta rajasin ensin pois yksinkertaisesti käytökelvottoman materiaalin. Jäljellä olevista vastauksista yhdistin vielä samankaltaiset vastaukset, jotta materiaalia ei olisi aivan liikaa. Poistin myös vastauksista henkilöiden nimiä, jottei kenenkään vastauksia voisi tunnistaa ainakaan niiden perusteella. Ryhmitelin lapsuusmuisto –kyselystä saadut vastaukset vielä teemojen ja ympäristöjen mukaan, esimerkiksi päiväkotiin ja erityisesti nukkumishuoneeseen sijoittuvat vastaukset tulivat yhden otsikon alle. Näin ollen oppilaat saivat myös hieman vinkkejä siihen, miten käsikirjoitusta voisi lähteä rakentamaan. Lastenlaulu –kyselyn tuloksena sain sekä varsinaisia lastenlauluja että odottamatta nuorille tuttuja lauluja lapsuudesta, esimerkiksi Spice Girlsä. Nämä laulut kokosin yhteen, ja oppilaat saivat lapsuusmuisto-koosteen mukana listan myös lastenlauluista.

Tarkoituksena siis oli, että oppilaat tekevät käsikirjoitusehdotelman, josta minä sitten työstän lopullisen käsikirjoituksen. Toimitin valmiin koosteen musiikinopettajalle, ja opettajan tehtävänä oli muodostaa innokkaista oppilaista noin viiden hengen ryhmä, joka tekisi käsikirjoitusta. Olin toimittanut oppilaille myös ohjeet, että heidän ei ole tarkoitus tehdä valmista kaikki repliikit ja kohtaukset sisältävää käsikirjoitusta, vaan enemmänkin tarina, johon he voivat myös liittää itselleen mielekkäimpiä lastenlauluja ja lauluja lapsuudesta. Ohjeistuksessa annoin oppilaille myös teemoja, joista he voisivat

halutessaan valita yhden, jonka pohjalle alkaisivat käsikirjoitusta kirjoittamaan. Näin siksi, etteivät oppilaat joutuisi aloittamaan aivan tyhjältä pöydältä.

Väärinkäsityksen johdosta kävi kuitenkin niin, että ryhmiä ja käsikirjoituksia tulikin enemmän kuin olin ajatellut, ja lopulta minulla oli käsissäni viisi käsikirjoitusta. Erehdys osoittautui kuitenkin lopulta varsin onnekkaaksi, sillä enemmän materiaalia toi minulle enemmän inspiraatiota ja mahdollisuuksia siihen, mihin suuntaan voisin lähteä käsikirjoitusta viemään. Huomasin nimittäin, ettei käsikirjoituksen tekeminen ollut oppilaille kovin helppoa, ja valmiin tekstin sijaan sain irtonaisia ajatuksia ja kohtauksia. Oppilaat olivat tehneet tekstinsä paljolti antamieni teemojen pohjalle, ja valitessani lopullista teemaa käsikirjoitukseen päädyin valitsemaan sen, jota oli käytetty eniten, eli lapsuuden muistelu kaveriporukalla.

Käsikirjoituksen (ks. Liite 3) valmiiksi tekeminen kesti koko kesän, ja jatkui vielä syksyläkin työpajojen jo alettua. Halusin ottaa mahdollisimman paljon ideoita ja ajatuksia mahdollisimman monesta käsikirjoituksesta ja rakentaa niistä toimivan kokonaisuuden. Jo heti alussa halusin esityksestä jotain muuta kuin perinteisen musikaalin, jo senkin takia että en ole teatteri-ilmaisun ohjaaja ja halusin näin ollen keskittyä musiikkiin. En myöskään halunnut erikseen päähenkilöitä, vaan että jokaisella oppilaalla olisi mahdollisuus olla halutessaan esillä saman verran. Lopullisen repliikki- ja solistijaon teimme oppilaiden kanssa yhdessä syksyn ensimmäisissä työpajoissa.

4.2 Työpajat ja harjoitukset

Syksyn aikana meillä oli yhteensä 9 musiikin tuntia, jolloin harjoittelimme kappaleita ja esitystä. Tunnit olivat torstai-aamuisin kello 8-10 ja aikaa työskentelylle kunakin kertana oli yhteensä 90 minuuttia. Ensimmäiset kolme kertaa olivat työpajakertoja, jolloin pidin alkutunnista oppilaille erilaisia liike- ja musiikki-improvisaatioharjoituksia, ja lopputunnista harjoittelimme kappaleita. Työpajakerrat olivat ennalta tarkkaan suunniteltua toimintaa, jolloin selkeänä tavoitteena oli rohkaista oppilaita liikkumaan ja ilmaisemaan itseään vapaasti, sekä antaa heille työkaluja kappaleiden parissa työskentelyyn. Lopuilla kerroilla aloitimme tunnit aina parilla harjoituksella, mutta muuten harjoittelimme melko vapaasti niitä kappaleita ja kohtauksia, jotka tuntuivat kulloinkin kaipaavan harjoitusta.

Olin ajatellut ensin, että voisimme sovittaa kappaleita yhdessä oppilaiden kanssa, mutta koska oppilailla ei ollut kovin paljon musiikillista taustaa, päädyimme tekemään sovituksia yhdessä musiikinopettajan kanssa. Päätimme myös, että emme lähde tekemään kappaleisiin monimutkaisia sovituksia, vaan teimme monet kappaleista perinteisinä versioina. Joitakin maustoitimme niin sanotuilla muskarisoittimilla joita olivat muun muassa marakassit, congat, triangelit, clavesit ja sadeputki.

4.3 Esitettävät kappaleet

Kappaleiden valikoitumiseen vaikutti kaksi tekijää. Valitsin käsikirjoitukseen ne kappaleet, joita oppilaat olivat eniten ehdottaneet käsikirjoituksissaan. Toisaalta jouduin miettimään kappaleita myös konsertin etenemisen kannalta, eli en voinut valita liikaa hitaita kappaleita tai toisaalta nopeitakaan. Konsertin rakenteen miettimisessä käytin aikaa lailla samaa kaavaa kuin musiikkileikkikoulutunnin suunnittelussakin. Reippaamman ja rauhallisemman toiminnan on vuoroteltava tarpeeksi paljon, jotta yleisö pysyy kiinnostuneena. Kerron alla kappaleista vain lyhyesti, sillä niiden toteutus näkyy paremmin liitteenä olevalta dvd:ltä. Myös konsertin käsikirjoitus löytyy liitteistä.

Konsertin aloituskappaleeksi valitsin *Tuiki, tuiki tähtösen*, joka esitettiin akustisesti kitaran säestyksellä. Kappale alkaa ksylofoneilla soitetulla introlla, jonka aikana oppilaat kulkevat pimeässä salissa liikutellen varjotähtiä ympäri salia. Tämän jälkeen laulaja astelee pimeään saliin ja alkaa laulaa laulua. Tavoitteena tässä oli ottaa aloituskappaleeksi kaikille varmasti tuttu laulu, joka johdattaisi yleisön suoraan teeman ytimeen.

Seuraavana vuorossa oli *Tao Tao*, jonka aikana oppilaat liikkuvat ympäri salia heilutellen huiveja sekä puhallellen saippuakuplia. Tavoitteena oli jatkaa jo edellisen kappaleen aikana luotua huoletonta ja lapsekasta tunnelmaa.

Tämän jälkeen tarvittiin jo aktiivisempaa menoa, ja tähän tarpeeseen vastasi hyvin *Känkkäränkkä*. Känkkäränkän aikana oppilaat pääsivät kokeilemaan näyttelijäntaitojaan, sillä yksi oppilaista oli känkkäränkkä, joka kulki lavalla aiheuttamassa kaaosta muiden keskuudessa ja sai muut ”lapset” nahistelemaan keskenään.

Känkkäränkkä vaihtui lennosta *Täti Moonikaan*, joka oli vain muutaman minuutin mittainen katsaus Moonika nimiseen lastentarhan tätiin.

Täti Moonikaa seurasi *My heart will go on*, jonka esitti lavalla yksi solisti. Kappale esitettiin lyhennelmänä, sillä se sopi siten loistavasti sitä edeltäneeseen repliikkiin, eikä toisaalta tullut liian pitkänä hitaana kappaleena tähän väliin.

Tämän kappaleen jälkeen alkoi oikeastaan konsertin sekä visuaalisempi että yleisöä osallistavampi osuus. *Hakuna Matatasta* tehtiin letkeä sovitus, jossa oppilaista koottiin kunnon rytmiryhmä taustalle kahden solistin päästessä revittelemään lauluosuuksissa.

Hakuna Matataa seurasi konsertin ehdottomasti viihdyttävin ja jopa jännittävin osuus *Leijonan metsästys*. Kappale alkoi täydellisellä pimeydellä ja oppilaiden tausta-cd:n avustuksella tuottamalla viidakkoäänillä. Tähän numeroon oli varattu ehdottomasti eniten rekvisiittaa sekä lavastuksen että puvustuksen osalta, ja se oli ehdoton hitti kummankin yleisön osalta.

Leijonan metsästyksen jälkeen seurasi jälleen rauhallisempi kappale *Päivänsäde ja menninkäinen*, jossa kaksi oppilaista esitti roolihahmoja kolmen solistin kertoessa tarinaa taustalla.

Tämän jälkeen oli vuorossa *R-A-K-A-S*, joka aloitti konsertin tanssillisemmän osuuden. Tätä seurasivat *Ketchup song* ja *Wannabe*, joissa esiintyjät pääsivät myös osallistamaan yleisöä tuomalla yläkouluesityksessä yleisöä tanssimaan lavalle ja alakouluesityksessä tanssimalla yleisön seassa. Konsertin päätti *Hai Hou*, jonka säkeistöihin oppilaat olivat tehneet uudet sanat.

4.4 Konsertit

Konserttipäivä alkoi kahdeksalta aamulla, jolloin tulimme koululle laittamaan soittimia ja lavasteita paikoilleen ja valmistautumaan päivän ensimmäiseen esitykseen. Pidimme pikaisen venyttelyhetken ja äänenavauksen. Esiintyjät varmistivat, että puvut ja rekvisiitat löytyvät oikeista paikoista ja tekivät valmiiksi esiintymismeikit, jonka jälkeen oli viimeinen läpimeno ja kenraaliharjoitus.

Esityksiä meillä oli kaksi, ensimmäinen klo 10 Tytyrin ja Solbrinckenin alakouluille ja toinen Anttilan yläkoululle klo 12.15. Esityksen oli tarkoitus alun perin kestää 45 minuuttia eli yhden oppitunnin ajan, mutta loppujen lopuksi kesto oli vain 35 minuuttia.

Mielestäni kuitenkin kokonaisuus on kestoja tärkeämpää, ja lopulta kaiken alku- ja loppusähellyksen kanssa kesto olikin melkein sen 45 minuuttia.

Saliin tulon aikana salin seinälle heijastetulla diaesityksellä pyöri esiintyjien kirjoittamia lapsuusmuistoja tuttujen lastenlaulujen soidessa taustalla levyltä. Tämän tarkoituksena oli johdatella yleisö mukaan teemaan heti saliin astuttaessa.

Konsertit rakentuivat oppilaiden lapsuusmuistoista kootun kerronnan ympärille, jossa repliikit johdattelivat aina seuraavaan kappaleeseen. Konsertissa ei ollut varsinaista juonta, vaan kappaleet ja repliikit yhdessä muodostivat esityksen musiikillisen kaaren. Vaikka konsertti rakentuikin vahvasti lavalla tapahtuvan esityksen varaan, oli konserttiin tarkoituksella valittu myös osio, jossa esiintyjät saivat mennä yleisön sekaan ja ottaa yleisöä mukaan tanssimaan varmasti lähes kaikille tuttua Ketchup Songia. Näin yleisö saatiin vedettyä vielä enemmän mukaan esitykseen tuttujen laulujen ja lapsuuden kokemusten lisäksi.

Konsertin suunnittelussa oli tärkeää huomioida siirtymät kappaleesta toiseen, sillä esiintyjät vaihtoivat useamman kerran esityksen aikana vaatteita. Niinpä sekä kappaleiden järjestyksessä että solistien valinnassa oli huomioitava se, kuka on milloinkin lavalla ja kuinka hyvin missäkin välissä ehtii vaihtaa vaatteita. Erityisen tärkeää oli se, ettei esityksessä pääse syntymään suvantokohtia, jolloin esityksestä häviäisi jännitys.

Kuten jo aiemmin mainitsin, konsertit taltioitiin videolle, jota varten saimme käyttööme koululta kaksi videokameraa sekä kaksi oppilasta kuvaamaan esitystä eri puolilta salia.

4.5 Projektin purku

Projektin purku koostui sekä tunnilla käydystä palautekeskustelusta että kirjallisesta palautteesta. Heti esityksen jälkeisenä päivänä oppilaat katsoivat musiikin tunnilla yhdessä opettajan kanssa videotaltioinnin alakoulun konsertista sekä keskustelivat esitysten tuoreeltaan herättämistä tunteista. Huolimatta yläkoulun konsertin yleisöstä oppilaille oli positiivinen fiilis, ja he ihastelivat sitä, kuinka hyvältä eläytyminen ja liike näyttivät videolla. Itse en päässyt tähän tapaamiseen paikalle, mutta kävin parin viikon päästä vierailemassa musiikin tunnilla, jolloin katsoimme yhdessä videon uudestaan ja annoin vielä palautetta oppilaille sekä koko projektista että esityksistä.

Opinnäytetyön liitteistä löytyvä kirjallinen palautekysely koostui neljästä avoimesta kysymyksestä, joihin oppilaat vastasivat oppitunnin aikana. Kyselyyn vastattiin anonyymisti. Vastaajia oli seitsemän, ja vain paikalla olijat vastasivat kyselyyn. Ensimmäisessä kysymyksessä oppilaita pyydettiin kertomaan mielipiteensä projektista kokonaisuutena. Kaikkien vastaajien mielestä projekti oli positiivinen kokemus. Oppilaat pitivät projektia hauskana ja piristävänä erilaisuutensa takia. Kuten yksi vastaaja totesi: ”Niin hauskaa ja uutta. Ainutlaatuinen kokemus, jota ei usein voi toteuttaa. Alussa tuntui että siitä ei tulisi mitään, mutta kun palaset vaan loksahdivat paikoilleen niin tajusi, että totta kai tää onnistuu.” Lisäksi vastauksissa kehuttiin projektin suunnittelua sekä sitä, että oppilaat saivat osallistua aktiivisesti suunnitteluun ja toteutukseen, mikä kartutti kokemusta ja taitoa. Oppilaat näkivät myös itse kehityksensä projekti aikana. Yhdessä vastauksessa mainittiin projektin olleen myös stressaava.

Toisessa kysymyksessä pyydettiin oppilaita kertomaan mielipiteensä työpajojen sisällöstä sekä hyödystä ilmaisun vapautumisessa. Kokonaisuudessaan oppilaat olivat sitä mieltä, että ilmaisuharjoituksista oli hyötyä. Vastauksista ilmeni, että etenkin liikeharjoitukset koettiin hyödyllisinä, sillä ne rentouttivat ilmapiiriä ja auttoivat tekemään enemmän välittämättä muiden mielipiteistä. Yhdessä vastauksessa tosin mainittiin, että osa porukasta ei välttämättä avaudu tällaisten harjoitusten avulla, vaan tarvitsevat enemmän aikaa oman tekemisensä parissa.

Kolmannessa kysymyksessä kysyttiin konserttien onnistumisesta. Kaikkien vastaajien mielestä konsertit olivat onnistuneita. Oppilaat kiinnittivät huomiota nopeiden vaatteiden vaihtojen onnistumiseen, laulujen sanojen muistamiseen sekä koko porukan yleiseen hyvään tekemisen fiilikseen. Yhdessä vastauksessa mainittiin negatiivisena yläkoulun konsertin yleisö, ja kuinka yleisön suhtautuminen latisti esiintymisfiiliksen. Oppilaat mainitsivat positiivisena vielä sen, että yleisössä kaikki tuntuivat pitävän esityksestä, ja että etenkin pienet lähtivät mukaan liioitteluun ja irrotteluun.

Viimeiseksi oppilaat saivat antaa vapaasti palautetta projektista. Vastauksissa toivottiin, että esitystä päästäisiin esittämään mahdollisimman monta kertaa uudestaan, kiiteltiin projektista ja siitä, että sen avulla sai niin paljon enemmän irti itsestä ja toisaalta mainittiin, että oli kivaa siitä huolimatta, että Anttilan koulu oli niin huono yleisö. Yhdessä vastauksessa todettiin: ”Kiitos ja kumarrus Heidi! Ihan loistavaa, että päätit tehdä projektin meidän kanssa! Sain itsestäni irti niin paljon ja näyttteleminen ei lopu tähän, se vasta

alkaa!”. Olenkin jälkeenpäin kuullut, että yksi oppilaista aloitti projektini siivittämänä teatteriharrastuksen sekä pääsi Kallion ilmaisutaidon lukioon opiskelemaan, ja muutama muu aloitti lukionsa Sibelius-lukiossa.

4.6 Visuaalinen suunnittelu ja toteutus

En saanut projektiani varten rahallista avustusta, joten lavastus ja rekvisiitat toteutettiin yksinkertaisin ja edullisin keinoin muun muassa pahvikukkasilla, kankailla, pehmoleluilla ja saippuakuplilla. Leijonanmetsästystä varten maalasin kotona joen sekä rypistin silkkipaperista kukkasia, ja esimerkiksi suon virkaa toimitti pressu. Yleisöltä saadun palautteen perusteella näinkin yksinkertaisin keinoin saatiin luotua yllättävän näyttävä lavastus.

Rekvisiitaksi kerättiin kaikkea sekä minun että oppilaiden kotoa löytyvää tavaraa aina hatuista ja kiikareista leluihin. Vaatteet oppilaat toivat kotoaan. Oppilaat vaihtoivat vaatteita useamman kerran esityksen aikana eri kappaleiden teemoihin sopivasti, mutta olivat koko ajan paljain jaloin. Halusin oppilaiden olevan paljain jaloin siksi, että koko projektin ajan olimme kiinnittäneet huomiota myös siihen tilaan, jossa liikuimme, ja paljaat jalat saivat oppilaat olemaan koko ajan suoraan kosketuksissa siihen tilaan, jossa he liikkuvat. Sillä oli siis ainakin minulle tietynlainen symbolinen merkitys.

Kuten dvd:ltäkin voi nähdä, tärkeä osa konserttia olivat valot, joita saimme hoitamaan Laurentius-salin valo- ja äänimiehen. Hän hoiti samalla myös miksausksen sekä taustalevyjen soittamisen. Hänet oli mahdollista saada käyttöön, koska esitys toteutettiin koulun tilaisuutena. Ilman vaihtuvaa valaistusta olisi ollut hyvin vaikea toteuttaa erilaisia tunnelmia kappaleiden aikana. Vaatteiden vaihtokaan ei olisi onnistunut monissa kohdissa ilman kappaleiden välissä saliin laskeutuvaa pimeyttä.

5 Projektin arviointia

Koko projektin idea lähti siitä, että halusin lähteä tekemään oppilaiden kanssa jotain sellaista, joka ei ole heille tuttua. Halusin myös tuoda varhaisiän musiikkikasvattajan osaamista koulumaailmaan ja tuoda kouluunkin uusia ideoita vaikkapa juuri konsertti-projektin toteuttamiseen. Kantavana teemana projektissa oli liikkeen ja ilmaisun tuominen musiikkiin, sillä oman kokemukseni ja tämänkin ryhmän aiemmin näkemieni esitysten perusteella yläkoulun konsertit ja musiikkiesitykset eivät sisällä monestikaan erityisen paljon liikettä tai ilmaisua. Toki tämä on hyvin koulukohtaista. Projektissa pidin myös alusta asti erittäin tärkeänä sitä, että oppilaat ovat itse vaikuttamassa alusta loppuun konsertin sisältöön ja rakenteeseen. Tämä paitsi vähensi ja helpotti omaa työmäärääni myös motivoi oppilaita enemmän, sillä näin projektista muodostui heille henkilökohtainen – jotain omaa, jonka hyväksi työskennellään ryhmänä.

Apuna projektin arvoinnissa minulla oli koko projektin ajan pitämäni oppimispäiväkirja, oppilailta saatu palaute sekä molemmista konserteista kuvatut videotaltioinnit. Ilman oppimispäiväkirjan muistiinpanoja minun olisi ollut mahdotonta arvioida jälkeenpäin oppilaiden kehitystä projektin aikana. Videotaltioinnista tehty dvd on vain pieni osa koko projektia, eikä se kerro mitään kaikesta siitä työstä, jota teimme ennen konserttia. Siitä ei näe sitä pistettä, mistä lähdimme liikkeelle, eikä siitä näe sitä huikeata kehitystä, joka oppilaissa tapahtui projektin aikana. Se on myös kuvattu hämärässä salissa oppilasvoimin vanhalla videokameralla, joten laatu on rakeinen eivätkä kuvakulmat aina ole parhaita mahdollisia. Huonosta laadustaan huolimatta se näyttää sen huikean lopputuloksen, johon kolmen kuukauden tiivis työskentely johti. Oppilailta saatu nimenpalaute oli minulle tärkeää siitä syystä, että sen avulla sain kerättyä varmemmin aitoja mielipiteitä kuin avoimella keskustelulla luokkatilanteessa.

Projektini tärkeimpänä tavoitteena oli liikettä ja ilmaisua painottavan esityksen luominen ryhmänä. Koen, että ilmaisu ja liike kulkivat projektissani käsi kädessä, joten en arvioi niiden toteutumista erikseen vaan yhtenä kokonaisuutena. Ennakko-oletuksenani oli, että ryhmän ilmaisu on varsin pientä ja vaisua. Huomasin jo ensimmäisessä työpajassa, että ilmaisun parissa todellakin tulisi olemaan paljon työtä. Huomasin tämän paitsi työpajaharjoitusten myötä, myös oppilaiden minulle esittämistä kappaleista. Ryhmä oli harjoitellut musiikinopettajan johdolla joitakin esitykseen varmasti tulevia kappaleita jo etukäteen, ja kun he esittivät niitä minulle, koostui ilmaisu puuskassa ole-

vista käsistä, köyryselästä ja lattiaan tai nuottitelineeseen luodusta katseesta. Musisoinnista ei myöskään välittynyt tekemisen riemua.

Meillä oli jokaisella kerralla käytettävissämme kaksoistunti harjoituksiin ja kappaleiden harjoitteluun. Ensimmäisessä työpajassa ilmaisharjoituksiin meni 40 minuuttia, mutta lopun ajasta halusin käyttää kappaleiden harjoitteluun. Ensimmäisessä työpajassa kävimme oppilaiden kanssa läpi myös käsikirjoituksen tilannetta. Kerroin oppilaille mitä olen saanut aikaan, mitä he ovat saaneet aikaan ja millä perusteella olen valikoinut kappaleita ja muistoja konserttiin, sekä miksi en ota oppilaiden käsikirjoituksia sellaisinaan käyttöön. Koin tärkeäksi keskustella oppilaiden kanssa suoraan näistä asioista, jotta heidän ei tarvitsisi miettiä keskenään miksi esimerkiksi jonkun ryhmän käsikirjoituksesta otettiin enemmän materiaalia kuin toisen.

Materiaalin kanssa työskentelyn aloitin oppilaiden kanssa melko avoimista lähtökohdista. En ollut esimerkiksi tehnyt valmiiksi käsikirjoitusta tai valinnut kaikkia esitettäviä kappaleita, sillä tavoitteena oli, että oppilaat osallistuvat mahdollisimman paljon materiaalin tuottamiseen ja esityksen rakentamiseen. Kappaleiden sovituksia ei myöskään oltu tehty valmiiksi, sillä halusin ensin päästä perille oppilaiden musiikillisesta tasosta. Ensimmäisessä työpajassa kävikin ilmi, että se oli odotettua huonompi. Ensivaikutelman perusteella ryhmässä oli käytännössä yksi tyttö, joka osasi laulaa hyvin, ja muut lauloivat enemmän tai vähemmän nuotilleen. Niinpä jouduinkin muuttamaan hieman suunnitelmiani siitä, miten projekti tulisi etenemään ja minkälaisia sovituksia voisimme kappaleista tehdä.

Alun perin olin ajatellut olevani läsnä vain ensimmäisillä työpajakerroilla ja kappaleiden harjoittelu olisi tapahtunut oman opettajan johdolla musiikin tunneilla. Tajusin kuitenkin heti projektin alettua, että näin ei tietenkään voi edetä jo siitäkään syystä, että itselläni ei ollut selkeätä käsitystä esimerkiksi lopullisesta käsikirjoituksesta. Olinkin lopulta läsnä jokaisella musiikin tunnilla aina konserttiin saakka. Olin myös ajatellut, että kappaleisiin voitaisiin ottaa laulustemmoja mukaan, mutta tätä ei kuitenkaan voitu toteuttaa ryhmän musiikillisen tason takia. Näin ollen kappaleet laulettiin yksittäin. Halusin tarjota jokaiselle oppilaalle tasavertaisen mahdollisuuden laulaa solistina, mutta joissakin lauluissa jouduimme käyttämään kahta solistia melodiassa siitä syystä, että jotkut oppilaista eivät pystyneet laulamaan puhtaasti melodiaa.

En suunnitellut kappaleiden koreografioita juurikaan etukäteen, sillä huomasin, että kappaleet lähtevät elämään parhaiten vasta itse harjoittelutilanteessa. Sen sijaan, että olisin sanonut oppilaille suoraan miten missäkin kohdassa tulee toimia, tarkkailin aktiivisesti oppilaiden harjoittelua ja tartuin ideoihin, joita huomasin oppilailta tulevan. Esimerkiksi Känkkäränkän aloittava kaaos syntyi parin oppilaan leikkimielisestä nahistelusta harjoituksissa.

Ensimmäisen työpajan jälkeen tulin siihen tulokseen, että isoin työ on todellakin siinä, että saan rohkaistua oppilaita esiintymään. Jotkut esimerkiksi lauloivat niin, että toinen käsi on puuskassa, mikä ei näytä katsojasta siltä, että esiintyjä nauttii siitä mitä tekee. Tulin myös siihen tulokseen, että alkulämpäreitä on pakko karsia, koska kappaleiden harjoittelu vie niin paljon aikaa. Tajusin myös, etteivät suunnittelemani kolme työpajaa riitä mihinkään, vaan minun täytyy yrittää olla mahdollisimman paljon läsnä. Niinpä olinkin läsnä kaikilla tunneilla aina esitykseen saakka.

Toisen työpajan lämmittelyosuus muotoutui sen pohjalle, mitä teimme ensimmäisellä kerralla ja minkälaista harjoittelua oppilaat mielestäni tarvitsivat. Vein ensimmäisellä kerralla otettuja harjoituksia myös asteen pidemmälle, jolloin ne tarjosivat oppilaille taas uusia haasteita. Huomasin, että jo yhden kerran jälkeen oppilaat olivat paljon rennommin mukana ja uskalsivat heittäytyä esimerkiksi ilmepiiriin mukaan, vaikkakin aika pienensti.

Oppilaat olivat taas hyvin mukana tekemässä kappaleita ja opettajakin sanoi, että he olivat jo nyt avautuneet ja rohkaistuneet edellisestä viikosta. Heillä oli myös paljon omia ideoita, joita otimmekin heti käyttöön. Esimerkiksi kaksi tyttöä halusi tehdä nykytanssia Päivänsäteen ja Menninkäisen taustalla, ja rohkaisin heitä ehdottomasti toteuttamaan sen. R-A-K-A-S -kappaleessakin useammat tytöt uskaltautuivat taustatanssijoiksi. Nämä kaksi tyttöä, jotka halusivat tehdä nykytanssia, osoittautuivat toimivan ryhmän moottoreina ja saivat muutkin mukaan tekemään. Tämä oli itselleni aivan valtava apu, sillä kun ryhmästä alkoi löytyä projektista innostuneita tekijöitä saatoinkin alkaa luottaa siihen, että ryhmä pystyy valmistamaan ja esittämään vakuuttavasti konsertin.

Ryhmän kehollisen ilmaisen kehittyminen oli huikeaa jo parin ensimmäisen kerran jälkeen. Laulajat alkoivat avautua ja ottivat liikettä mukaan kappaleisiin, tosin nuoteista irti pääseminen kesti aika pitkään, sillä vielä pari viikkoa ennen esitystä osan täytyi vilkuilla nuotteja. Oppilaiden motivaatio alkoi myös parin viikon jälkeen näkyä siinä, että he al-

koivat tuoda omia ideoitaan siihen, mitä kappaleiden aikana voitaisiin esityksessä tehdä.

Sen jälkeen kun pääsimme käymään esitystä läpi vasta lokakuun alussa valmistuneen käsikirjoituksen kanssa, oppilaat tuntuivat innostuvan entisestään. Pukupalaverin jälkeen he toivat tunnille mukanaan kassikaupalla kaiken maailman tavaroita ja vaatteita. Yllättävän pienillä asioilla, kuten leijonanmetsästyksen kiikareilla ja safarihatuilla, saa näyttävää jälkeä aikaan lavalla.

Olin konserttipäivää edeltävien harjoitusten jälkeen hiukan skeptinen konsertin onnistumisen suhteen, sillä tuntui, että työtä olisi ollut vielä niin paljon tehtävänä. Musiikinopettaja tosin lohdutteli, että kun hän oli tullut läpimenon aikana käymään salissa, olivat ainakin hänen pelkonsa viimeistään hävinneet, sillä valojen, äänentoiston, puvustuksen ja rekvisiitan kanssa esitys oli alkanut kunnolla elää. Ja kun Tuiki, tuiki tähtönen alkoi, koin ihan suunnatonta ylpeyttä oppilaista, joista huokui uskomaton tsemppi ja keskittyminen. Muutos edelliseen päivään verrattuna oli aivan valtava.

Molemmissa esityksissä alussa oli pientä sähläystä, kun videotykkiä ei meinattu saada sammumaan. Jälkikäteen tajusin, että sitäkin olisi pitänyt harjoitella etukäteen. Sähläys aiheutti yleisössä kuhinaa, joka onneksi alakoulun osalta loppui esityksen alkaessa. Alakoululaiset olivatkin täysillä mukana esityksessä, ja alkoivat jopa taputtaa Hakuna Matatan jälkeen jokaisessa biisissä mukana. Jälkeenpäin heidän opettajiltaan tuli vain positiivista palautetta, ja jopa toivetta lisäkonserteista, jotka järjestyivätkin keväällä 2012.

Yläkoulun esitys on taas sitten ihan toinen tarina. Opettajien hyvin tuntema häirikköporukka aloitti koko konsertin ajan kestävän buuauksen ennen kuin esitys oli alkanutkaan. Sanomattakin on selvää, että tämä vaikutti esiintyjiin ja osa heistä meni aika lukkoon. Huomasin tämän itse yleisöstä, ja oppilaat myös nostivat tämän asian esille heti esityksen jälkeen. Esiintyjä on aina hyvin paljaana ja haavoittuvana lavalla, ja tässä tapauksessa esiintyjinä olivat nuoret, jotka olivat tekemässä jotain itselleen uutta ja jännittävää oman koulun edessä. Pelkäsinkin, että oppilaat ottaisivat yleisön käytöksen vielä raskaammin ja pahimmillaan taantuisivat saavuttamansa ilmaisullisen vapauden suhteen.

Puhuimme asiasta kuitenkin heti konsertin jälkeen, ja asiaa purettiin myös seuraavan päivän musiikin tunnilla oman opettajan kanssa. Oppilaat olivat ymmärtäneet, ettei tämän jengin käytöksessä ollut mitään henkilökohtaista, vaan tämänkaltaisen toiminnan tarkoituksena oli vain saada aikaan yleistä kaaosta.

Kaiken kaikkiaan esitykset menivät oikein mallikkaasti. Jännitys näkyi jonkin verran ja esimerkiksi Leijonan metsästyksen aloittaneet viidakkoäänet jäivät melko vaisuiksi. Basisti soitteli myös välillä omiaan ja laulajien vireet heittelivät välillä rajustikin. Oli kuitenkin ihan mahtavaa seurata, millaisia esiintyjä oppilaista oli näinkin lyhyessä ajassa kuoriutunut. Mielestäni projektin suurin saavutus onkin ollut se, että sen aikana on saatu kaivettua esiin oppilaissa jo valmiiksi olemassa olevia voimavaroja ja saatu heidät hyödyntämään niitä. Ja musiikillista lopputulosta tärkeämpää on se, kuinka paljon he avautuivat muutaman kuukauden aikana ja mitä he saivat itsestään irti esiintyjinä.

Kuten jo aiemmin mainitsin, kuvasimme konserttien arviointia varten konsertit videolle. Sain lisäksi kirjallisen palautteen Tytyrin alakoulun rehtorilta. Palautteessa todettiin, että konsertti tempaisi yleisön mukaan alusta asti. Lauluvalinnat ja konsertin rytmitys olivat onnistuneita pitäen mielenkiintoa yllä koko konsertin ajan. Esiintyjät oli harjoitettu hyvin, ja yleisölle tarjoiltiin taidokasta soittoa, laulua ja esiintymistä. Pienemmille katsojille esiintyjät olivat ihailtavia ja taitavia esiintyjä, isompien keskuudessa heräsi innostus samanlaisen toiminnan toteuttamisesta myös heidän koulussaan. Oppilaat nauttivat selvästi esiintymisestä ja olivat antaumuksella mukana koko esityksen ajan. Palautteessa todettiin lisäksi, että viimeisen silauksen monipuoliselle konserttielämykselle antoivat toimiva lavastus, onnistunut äänentoisto sekä erinomaisesti toteutettu puvustus, joiden avulla saatiin luotua erilaisia kappaleisiin sopivia tunnelmia. Yleisön herpaantumaton kiinnostus oli paras tae esityksen onnistumisesta.

6 Pohdinta

Näin ison projektin toteuttaminen yksin vaatii paljon aikaa ja resursseja. Minun piti pitää yksin kaikkia lankoja käsissäni, ja kaikki suunnittelu- ja toteutustyö oli omalla vastuullani. Projekti piti sisällään paljon muuttujia ja huomioitavia asioita kuten oppilaat, opettaja, tilat, aikataulut, salivaraus, saliharjoitukset, pukupalaverit, valot, äänentoisto, lavasteet, muu rekvisiitta, yleisö ja kuvausluvut. Onneksi musiikinopettaja oli niin aktiivisesti mukana sekä käytännön asioiden hoidossa että suunnittelussa ja toteutuksessa. Yksin en olisi saanut kaikkea hoidettua.

Näin lyhyen projektin aikana sain tarjottua oppilaille ennen kaikkea pintaraapaisun siitä, mitä kaikkea konsertti ja siihen valmistautuminen voi pitää sisällään, ja toisaalta miten esiintyjät voivat valmistautua esitykseen. Tiedän, että kyseisessä koulussa ei toteuteta usein visuaalisesti näyttäviä esityksiä, joten uskon konsertin olleen elämys paitsi esittäjilleen myös yleisölle.

Yritin jo ennen projektin aloitusta kysellä esittävän taiteen puolelta, olisiko heidän opiskeliensa kiinnostusta lähteä tällaiseen projektiin mukaan. Toiveenani olisi ollut tarjota oppilaille muutama oikean teatteri-ilmaisun ohjaajan antama tunti, joilta olisi voinut löytyä erilaisia harjoituksia ja toisenlaista näkökulmaa ilmaisun harjoitteluun. En kuitenkaan saanut yhtään yhteydenottoja heidän puoleltaan. Laulajille taas olisi ollut mahdollista tarjota mahdollisuus vaikkapa muutama ryhmälaulutuntiin, jolloin olisimme voineet keskittyä pelkästään äänen huoltoon, ääniharjoituksiin ja oikeanlaiseen laulutekniikkaan. Bändille ja laulajille olisin halunnut pitää erikseen harjoituksia, mutta aika ja resurssit eivät yksinkertaisesti siihen riittäneet. Opinkin itse, kuinka valtavan paljon työtä tämän kokoisen projektin toteuttaminen yksin vaatii.

Oman haasteensa projektiin toi oman isän kanssa työskentely. Tiesin jo aloittaessani projektin, että läheinen suhteemme tulee olemaan projektille sekä voimavara että todennäköinen kompastuskivi. Ensimmäinen ongelma syntyi kollegiaalisesta suhteestamme. Oman vanhemman voi olla vaikea suhtautua lapseensa kollegana ja toisinpäin. Itse olin käynyt tätä problematiikkaa läpi mielessäni jo ennen projektin aloitusta, joten omalta osaltani yritin aktiivisesti suhtautua isääni kollegana ja jättää sukulaisuussuhteemme projektin ulkopuolelle. Huomasin kuitenkin heti, että isäni oli vaikea toimia kanssani tasavertaisena työparina. Työparina työskentelyn sijaan hän pyrki joko ottamaan ohjat kokonaan käsiinsä tai sitten ei osallistunut ollenkaan tunnin ohjaamiseen.

Huomattuani ongelman yritin puuttua siihen heti alkumetreillä ja keskustella isäni kanssa asiasta. Esitin hänelle toivomuksen, että toimisimme työparina siten, että minä hoitaisin suurimman osan aktiivisesta ohjauksesta tunnilla, mutta hän kuitenkin osallistuisi koko ajan tunnin kulkuun etenkin kappaleiden työstämisen osalta. Työskentely ei kuitenkaan keskusteluyrityksistäni huolimatta sujunut vaivattomasti, vaan sama työparina työskentelemisen ongelma pysyi läsnä tunneilla. Toisinaan isäni jopa kohteli minua yhtenä oppilaista, minkä koin syövän omaa auktoriteettiani.

Kävimme melko kiivaitakin keskusteluja syksyn aikana työparina työskentelystä, mutta emme valitettavasti saaneet missään vaiheessa yhteistyötä sujumaan täysin kitkattomasti. Toisaalta olen huomannut opintojeni aikana, ettei vieraammankaan työparin kanssa työskentely ole aina helppoa ja mutkatonta, vaan mielipide-erot voivat joskus paisua suuriksikin. Erittäin läheisen ihmisen kanssa työskennellessä vaan on ehkäpä helpompi puuttua näihin asioihin ja toisaalta toisen ”virheisiin” kiinnittää helpommin huomiota kuin vieraamman ihmisen kanssa.

Koen kuitenkin, että kaikista vaikeuksista huolimatta kokemus kasvatti minua ammatillisesti, sillä jouduin harjoittelemaan paljon kompromissien tekemistä. Sanomattakin on selvää, että kokemus kasvatti minua myös ihmisenä, sillä en voinut suhtautua minua ärsyttäviin asioihin temperamenttisena tyttärenä vaan ammattilaisena. En voinut ratkaista ristiriitoja opetustilanteessa huutamalla ja polkemalla jalkaa, vaan jouduin kaimamaan itsestäni kypsän aikuisen, joka käsittelee asiat puhumalla opetustilanteen jälkeen.

Luulen, että itselleni parasta antia koko projektissa oli nähdä se kehitys, joka oppilaissa tapahtui. Samalla kun opettaa muille ilmaisua ja yrittää saada joitakin lukkoja aukeamaan, joutuu aina kohtaamaan myös niitä omia esteitä ja lukkoja, joten uskon oppineeni projektin myötä taas itsestäni jotain uutta. Pedagogina opin ennen kaikkea joustavuutta ja tilanteissa luovimista, kun suunnitelmat muuttuvat jatkuvasti. Muusikkona jouduin kohtaamaan uusia haasteita toimivan biisikokonaisuuden rakentamisessa ja sovittamisessa, ja taas olen monia ideoita rikkaampi.

Tämäntyyppisiä soveltavia projekteja toteutetaan etenkin pääkaupunkiseudun kouluissa jatkuvasti. Tavoitteenani oli kuitenkin tuoda osaamiseni pääkaupunkiseudun ulkopuolelle, jossa tiedän, ettei tällaista toimintaa ole niin paljon. Saamani palautteen pe-

rusteella projektini oli onnistunut kokemus sekä esittäjille että yleisölle, ja toivon, että pystyin jättämään jotakin osaamisestani ja ideoistani myös musiikinopettajan ja koko koulun käyttöön, jotta he voisivat jatkossa lähteä myös itsenäisesti toteuttamaan tämän tyyppistä toimintaa. Toivon myös, että työni ja omat kokemukseni voivat tarjota ideoita ja materiaalia muillekin pedagogeille, jotka ovat kiinnostuneita tämän tyyppisen toiminnan toteuttamisesta omassa työssään.

Lähteet

Ahonen, Heidi 1997. Löytöretki itseen. Musiikki, kuva ja liike itseilmaisun välineenä ja itsetuntemuksen lisääjänä. Tampere: Tammer-Paino.

Hohenthal-Antin, Leonie 2009. Muistot näkyviksi. Muistelutyön menetelmiä ja merkityksiä. Juva: WS Bookwell.

Jauhiainen, Riitta, Eskola, Marjatta 1994. Ryhmäilmiö. Perustietoa ryhmän käytöstä ja ryhmätyöstä sosiaalityöhön sovellettuna. Juva: WSOY.

Juntunen, Marja-Leena 2010. Pedagogisia periaatteita. Toimittajat: Juntunen, Marja-Leena, Perkiö, Soili, Simola-Isaksson, Inkeri. Musiikkia liikkuen. Musiikkiliikunnan käsikirja 1. Helsinki: WSOYpro Oy, 13.

Juntunen, Marja-Leena 2009. Musiikki, liike ja kehollinen kokemus. Toimittajat: Louhivuori, Jukka, Paananen, Pirkko, Väkevä, Lauri. Musiikkikasvatus. Näkökulmia kasvatukseen, opetukseen ja tutkimukseen. Suomen Musiikkikasvatusseura – FiSME ry, 245-257.

Karppinen, Seija, Ruokonen, Inkeri, Uusikylä, Kari 2008. Nuoret ja taide – ilolla ja innolla, uhmalla ja uholla. Kirjoituksia murrosikäisten taito- ja taidekasvatuksesta. Finn Lectura Ab, 7-14.

Kivinen, Kati 2012. Kuinka musiikki meitä liikuttaa. Kiasma-lehti 50/2012. Saatavuus <http://www.kiasma.fi/tietoakiasmasta/mediat/kiasma-lehti/50-2012-kuinka-musiikki-meita-liikuttaa> (Luettu 25.11.2012).

Kulttuurisilta-hanke 2012. Saatavuus kulttuurisilta.metropolia.fi (Luettu 25.11.2012).

Lohjan kaupungin perusopetuksen opetussuunnitelma 2012. Saatavuus http://www.lohja.fi/Liitetiedostot/Sivistys/OPS_2012_korjattu.pdf (Luettu 25.11.2012).

Perkiö, Soili 2010. Musiikkiliikunnan tavoitteita. Toimittajat: Juntunen, Marja-Leena, Perkiö, Soili, Simola-Isaksson, Inkeri. Musiikkia liikkuen. Musiikkiliikunnan käsikirja 1. Helsinki: WSOYpro, 12.

Ruokonen, Inkeri, Grönholm, Mari, Salminen, Riikka 2008. Musiikin voimaa yläluokilla! Toimittajat: Karppinen, Seija, Ruokonen, Inkeri, Uusikylä, Kari. Nuoret ja taide – ilolla ja innolla, uhmalla ja uholla. Kirjoituksia murrosikäisten taito- ja taidekasvatuksesta. Finn Lectura Ab, 67-83.

Saarikallio, Suvi 2009. Musiikki ja nuoren psykososiaalinen kehitys. Toimittajat: Louhivuori, Jukka, Paananen, Pirkko, Väkevä, Lauri. Musiikkikasvatus. Näkökulmia kasvatukseen, opetukseen ja tutkimukseen. Suomen Musiikkikasvatusseura – FiSME ry, 221-231.

Sava, Inkeri, Katainen, Arja 2004. Taide ja tarinallisuus itsen ja toisen kohtaamisen tilana. Toimittajat: Sava, Inkeri, Vesanen-Laukkanen, Virpi. Taiteeksi tarinoitu oma elämä. Juva: WS Bookwell, 22-39.

Sinivuori, Päivi, Sinivuori, Timo 2000. Esiripusta aplodeihin. Opas harrastajateatteriohjaajille ja ilmaisukasvattajille. Jyväskylä: Atena Kustannus.

Sinkkonen, Jari 2008. Nuoruusiän monet haasteet. Toimittajat: Karppinen, Seija, Ruokonen, Inkeri, Uusikylä, Kari. Nuoret ja taide – ilolla ja innolla, uhmalla ja uholla. Kirjoituksia murrosikäisten taito- ja taidekasvatuksesta. Finn Lectura Ab, 23-28.

Uusikylä, Kari 2008. Taide, moraali ja kauneuden kaipuu. Toimittajat: Karppinen, Seija, Ruokonen, Inkeri, Uusikylä, Kari. Nuoret ja taide – ilolla ja innolla, uhmalla ja uholla. Kirjoituksia murrosikäisten taito- ja taidekasvatuksesta. Finn Lectura Ab, 15-22.

Vesanen-Laukkanen, Virpi, Sava, Inkeri, Martin, Mari 2004. Yhteistyötä ja yhteistä jakamista. Toimittajat: Sava, Inkeri, Vesanen-Laukkanen, Virpi. Taiteeksi tarinoitu oma elämä. Juva: WS Bookwell, 16-21.

Saatekirje oppilaille

MUSIIKILLINEN AIKAMATKA LAP- SUUTEEN –työpaja

Hei!

Tervetuloa mukaan Musiikillinen aikamatka lapsuuteen – työpajaan, joka toteutetaan kevään ja syksyn 2011 aikana valinnaismusiikkiryhmässänne. Työpaja koostuu konsertista ja sitä edeltävistä harjoituksista, sekä kolmesta 1,5 tunnin mittaisesta alkusyksyyn 2011 ajoittuvasta työpajasta. Työpajoissa teemme harjoituksia, jotka auttavat meitä valmistamaan esityksen, jossa on musiikin lisäksi teatteria ja kuvailmaisua. Lavastuksella ja puvustuksella on myös olennainen osa konsertissa. Konsertti taltioidaan videolle.

Konsertissa esiintymisen lisäksi olette koko työpajan ajan aktiivisesti mukana niin laulajina, soittajina kuin esiintyjinäkin. Ryhmänne myös kirjoittaa itse esityksen käsikirjoituksen ja on mukana vaikuttamassa esitettävien kappaleiden valintaan. Tämän lisäksi toivon teiltä reipasta asennetta ja avointa mieltä koko työpajan ajan!

Työpajan ohjaajana toimii Metropolia Ammattikorkeakoulun varhaisiän musiikkikasvatuksen opiskelija Heidi Koskinen yhdessä musiikinopettaja Timo Koskisen kanssa.

Yhteistyöterveisin Heidi

Lapsuusmuistot ja lastenlaulut -kyselylomake

Hei!

Täytä seuraavat kohdat selkeällä käsialalla. Vastaukset käsitellään nimettöminä, eikä niistä voi tunnistaa vastaajia. Vastauksista laaditaan kooste, jonka pohjalta ryhmämme kirjoittaa käsikirjoituksen Musiikillinen aikamatka lapsuuteen –työpajan päätöskonserttiin.

I Lapsuusmuistot

Kirjoita alle haluamassasi järjestyksessä kolme (3) sinulle tärkeää muistoa lapsuudestasi ajalta ennen koulun aloitusta. Voit jatkaa halutessasi paperin toiselle puolelle.

1. _____

2. _____

3. _____

II Lastenlaulut

Luettele kolme (3) lastenlaulua, jotka muistat lapsuudestasi. Jos et muista laulun nimeä, voit kirjoittaa esimerkiksi laulun ensimmäiset sanat.

1.

2.

3.

KIITOS!

Musiikillinen aikamatka lapsuuteen –konsertin käsikirjoitus

Oppilaita: 11

Tyttöjä: 9

Poikia:2

Laulu –	Ila, Aliisa, Susanna, Juuli, Sonja, Vilma, Emmi, Tiia, Jenna
Koskettimet -	Susanna, Herman, Aliisa
Rummut -	Herman
Basso -	Jesper
Kitara -	Vilma
Huilu -	Jenna
Congat -	Herman, Jesper, Susanna

1. esitys: siirtyminen saliin klo 9.50, esitys alkaa klo 10.00

2. esitys: siirtyminen saliin klo 12.10, esitys alkaa klo 12.15

Alussa salin seinälle heijastetaan PowerPointilla oppilaiden kirjoittamia lapsuusmuistoja, jotka pyörivät nonstopina esityksen alkuun saakka. Taustalla soi hiljaa lastenlauluja cd:iltä (Timolta kooste-cd).

Sali pimeänä.

TUIKI TUIKI TÄHTÖNEN 5 min.

Triangelit – Juuli, Susanna

Ksylofonit – Aliisa, Hemppa

Kitara – Vilma

Laulu – Ila

Huilu - Jenna

varjoteatteritähdet. Kun sali on hiljentynyt, alkavat triangelit (2) soittaa satunnaisessa tempossa pimeydessä. Kun triangelit ovat soittaneet jonkin aikaa, alkavat ksylofonit (2) soittaa ensimmäistä säkeistöä siten, että soittajat soittavat vuorotellen säkeitä.

Sininen spotti, mahdollisimman himmeä.

Kun ksylofonit ovat soittaneet yhden säkeistön verran, alkaa säestys akustisella kitaralla ja laulu päälle. Varjoteatterilaiset seisovat lavalla paikallaan, laulaja kulkee heidän joukossaan. Kun laulaja on laulanut yhden säkeistön, alkaa huilisti soittaa melodiasa. Laulaja asettuu seisomaan lavalle. Muistot kerrotaan paikallaan seisten.

REKVISIITTA:

5 taskulamppua joissa tähdet

Kertojat: Ila, Juuli, Aliisa

- Mitä te muistatte teidän päiväkotiajoista?
- Mä muistan ainakin sen, että mä vihasin päiväunia, kun piti väkisin mennä nukkumaan, vaikka ei väsyttännyt ollenkaan.
- Mä muistan kun kerran päiväunien aikaan oli vaikea saada unta. Päätin heittää vastapäiseen sänkyyn mun pandapehmolelun, joka yllättäen sinkosi takaisin mulle. Lelun heittäneestä työstä tuli paras ystäväni.
- Mua ärsytti kun mut laitettiin aina päiväunille, ja te muut saitte kattoo Tao-Taoo telkkarista päikkäreiden sijaan...

Sininen valo vaihtuu vihreään.

TAO TAO 4 min.

Laulu – Ila, Emmi

Huilu – Jenna

Kitara – Vilma

Basso – Jesper

Rummut – Hemppa

Koskettimet – Aliisa

Huilistille kakkosääni.

Heijastetaan ruohikon kuva valkokankaalle, tai vaikka jokin screen cappi ohjelmasta. Vihreä valaistus. Kesäinen tunnelma. Saippuakuplia ja huiveja, joiden kanssa liikutaan ”tanssillisesti” laulajien ympärillä ja pitkin lavaa, täytetään lava.

Kertojat: Aliisa, Emmi

- Mulle tuli just mieleen, että mä olin tosi kateellinen mun kaverille, kun sillä oli paljon hienompia leluja kuin mulla. Heitin ne lattialle ja päiväkotitäti käski mun nostaa ne ylös ja pyytää anteeksi.
- Mua taas ärsytti niin paljon mun kaverin hienommat lelut, että vedin yhden sen leluista vessasta alas!

-

Vilkkuvalot.

KÄNKKÄRÄNKKÄ 4 min.

Laulu: Ila, Emmi

Koskettimet: Aliisa

Kitara – Vilma

Rummut: Hemppa

Basso: Jesper

Kauhea meininki ja häiriköinti alkaa lavalla. Yksi käy soittamassa koskettimilla Satu meni saunaan, joku hilluu halon kanssa, pari tappelee jne. Kun tappelua on kestänyt jonkin aikaa, Hemppa huutaa ”nyt toi rähjääminen riittää”, ja laskee kompini käyntiin.

Juuli on Känkkäränkkä, joka käy tekemässä kaikkia kolttosia lavalla muille esiintyjille.

Pirteä valaistus.

TÄTI MOONIKA 4 min.

-

- Tässä lavalle vois ilmestyä erilaisia tätejä, jotka kukin tekevät vuorollaan jonkin oman jutun, kuten heiluttavat hattua tai pyilyä.

Kun biisi loppuu, kaikki soittajia lukuun ottamatta poistuvat lavalta. Sonja kävelee lavalle ja sanoo:

- Mä muistan kun mä jouduin luopumaan mun nunnusta, ja mä olin tosi surullinen siitä...

Spotti lavalle laulajaan.

MY HEART WILL GO ON 2 min.

Laulu: Sonja

Koskettimet: Aliisa

Huilu: Jenna

Kitara – Vilma

Basso: Jesper

Rummut: Hemppa

Hempeä valaistus, punertava.

Kun Sonja on kertonut muiston, alkaa huiluintro ja sitten ekan säkeistön (kertsin) loppuun asti laulua, sitten Juuli tulee lavalle, keskeyttää ja katsoo Sonjaa kannustavasti: "Hei, ei hätää, kaikki kyllä järjestyy!". Aliisa liittyy Juulin seuraksi, ja he alkavat kertoa Hakuna Matatasta.

Discovalaistus

HAKUNA MATATA 4 min.

Hemppa – koskettimet

Susanna – conga

Julia + Aliisa – laulu

kapuloita ja marakasseja

Ei tempoa. Taustalla Hemppa soittaa sointuja, kunnes ”kertoo kohtalon” –kohdassa tulevat rummut mukaan ja sitten koko rytmiryhmä. Lauletaan eka säkeistö, jonka jälkeen taustalle jää komppiryhmä soittamaan hiljaa ja G-duuri pyörii koko ajan taustalla. Juuli ja Aliisa käyvät jonkin lapsuusmuisto-keskustelun, jonka jälkeen biisi jatkuu taas. Liitetään keskusteluun myös johdatus seuraavaan biisiin.

Lopussa tunnelma menee ihan villiksi (kunnon jamaikalainen meininki :P) ja kaikki juoksevat lavalta pois kunnes seuraavan numeron esittäjä tulee lavalle. HUOM! Aliisa lähtee jo aiemmin pois. Kun rytmiryhmä ja laulajat poistuvat lavalta, jäävät Susanna Hemppa vielä soittamaan, soitto feidataan pois.

Edellisen biisin jälkeen valot himmenevät minimiin. Huomioidaan vaatteitten vaihtoaika.

Alkaa pimeydellä ja sademetsän äänillä. Hämärä vihertävä valaistus

LEIJONAA MÄ METSÄSTÄN 5 min.

Esilaulaja: Juuli

Congat: Hemppa

Taustaaänet: KorgX5 95

Ääniä tehdään samalla kun roudataan rekvisiittaa lavalle!!! Kun kaikki on valmista, alkaa rumpukomppi taustalla.

Käyttäkää tarpeeksi aikaa seikkailuun ja jokaiseen esteeseen, antakaa yleisön saada vihiä seuraavasta esteestä äänten kautta.

Lopussa ”Huh, vihdoinkin kotona” –lauseen jälkeen kaikki poistuvat lavalta.

Lava pimeäksi.

Himmeä sinertävä valaistus.

PÄIVÄNSÄDE JA MENNINKÄINEN 4 min.

Ila – kertoja
Sonja - päivänsäde
Emmi – menninkäinen
Susanna - koskettimet
Kitara – Vilma
Hemppa – rummut
Jenna – huilu
Aliisa + Juuli - nykytanssi

Roudataan nopeasti edelliset rekvisiitat pois lavalta ja pulpetti tilalle. Soittajat valmiina heti edellisen biisin jälkeen. Jotain urkumattoa taustalla. Ila asettuu paikoilleen pulpetin päälle ja lukee rakkauskirjeen.

Huilu soittaa intron. Ila istuu suurella huivilla peitetyn pulpetin päällä jalat ristissä ja alkaa kertoa tarinaa. Päivänsäde ja menninkäinen kävelevät lavalla ja yrittävät kohdata mutta eivät onnistu siinä.

Kun biisi on loppunut, tulee Juuli Ilan luokse ja sanoo: ”Mä kyllä muistan kun me juostiin yhden pojan perässä varmaan kymmenen tytön kanssa, ja se oli ihan kauhuissaan!”

Diskovalot.

R-A-K-A-S 3 min.

Ila – laulu
Juuli – laulu
Kitara – Vilma
Hemppa – rummut
Aliisa – koskettimet

Vähän parodiatyyppinen esitys. Jesper on poika, jota kaikki tytöt liehittelevät.

KETCHUP SONG + WANNABE 7 min.

Tyttö: ”Mä muistan miten me aina leikittiin kaikkia poptähtiä ja sit me pukeuduttiin niiksi ja tanssittiin ja laulettiin!”

Tyttö: ”Ei vitsit mä muistin just yhden biisin mitä me tanssittiin yhdessä päiväkodissa! Silloin ei kyllä hävettänyt yhtään.”

Mankka päälle, biisi alkaa soimaan. Tytöt nousevat ylös ja alkavat imitoida laulajia. Osa menee katsomoon ja ottaa yleisön (huom. vasta 2. esitys) mukaan tanssimaan.

Ketchup Songin jälkeen joku huudahtaa: ”Spice girls oli kyllä kanssa tosi kova juttu! Mä muistan mikä oli ihan paras biisi.” Wannabe lähtee soimaan.

Puna- kelta valaistus.

HAI HOU! 4 min.

Kun Wannabe on loppunut, joku huutaa: ”Hei arvatkaa mitä, nyt kyllä tekis mieli lähteä päikkäreille!”, ja muut myötäilevät.

Esitys päättyy tähän. Lavalta alkaa kuulua tikitystä (lehmänkello), ja sen jälkeen lähtee laulu.

Lopussa kaikki oppilaat marssivat jonossa pois lavalta ja palaavat kumartamaan ja kiittämään

Palautekyselylomake oppilaille

PALAUTEKYSELY

08.12.2011

Musiikillinen aikamatka lapsuuteen -projekti

1. Mitä mieltä olit projektista kokonaisuutena?

2. Mitä mieltä olit työpajojen sisällöstä (improvisaatio-harjoitukset, ääni- ja liikepiirit jne.)? Oliko niistä mielestäsi hyötyä ilmaisun vapautumisessa?

3. Oliko konsertti mielestäsi onnistunut?

4. Vapaa sana, ruusuja ja risuja 😊
